

Dan Culcer

UTÓPIA/UTOPIA

szövegek egy állapotról

texte pentru o stare

*Traducere de Cseke Gábor
fordítása*

Kétnyelvű kiadás / Ediție bilingvă

**Editura Ardealul
Târgu Mureș & Paris 2010
Ardealul Kiadó**

*«Így vonultunk vizen-szárazon által
Míg egyszer csak a ritka léghez értünk
Mind közelebb szívós kapaszkodással
Hol felragyog valahány csillagképünk
És vándoroltunk át a pusztaságon
Kilenc folyón és kilenc keskeny gázlón.»*

Ioan Budai Deleanu

«Az állapot abban különbözik a hangulattól, hogy tartósabb és mélyebben gyökerezik.»

Arisztotelész

*«Așa trecurăm pe pământ ș'ape
Păn' ajunsăm la văzduhul rar,
Ne-înălțărăm apoi păn'aproape
Colo, de-unde zodiile răsar,
Trecând printre nește locuri puste
Noao râuri și noao punți înguste.»*

Ioan Budai Deleanu

«Starea se deosebește de dispoziție prin aceea că este durabilă și înrădăcinată.»

Aristotel

Tartalom / Cuprins

UTÓPIA

Hic sunt leones
Zárt vidék
Diadalmas nap
Iszap
Dombhajlat
Kegyelem
A vidék, északon
Zárkák
Rendülés
Vadászat
A város
Az erdő
Aranyhorda
Hallgató
Álom
Szimulátor
Álom szobrokkal, térrel
Szomjúság
Reménység
Elszenesedett madarak
Jel
Menedék
Máglya-fohász
Visszatérés
Epilógus
Magában a fény
Vakulás
Solaris
Állandó jelen
Törés
Szélre szorult állatok
Semmivétett semmiségek
Menekülés a mentsvárból
Ezen a rögn
A csecsemők lemészárlása

UTOPIA

HIC SUNT LEONES
ȚINUT IZOLAT
SOARE TRIUMFĂTOR
MÂL

COLINĂ
MILĂ
NORDUL ȚINUTULUI
CARCERE
CUTREMUR
VÂNĂTOARE
ORAȘUL
PĂDUREA
HOARDĂ DE AUR
TĂCERE
SOMN
SIMULATOR
VIS ÎNTR-O PIAȚĂ CU STATUI
SETE
SPERANȚĂ
PĂSĂRI CARBONIZATE
SEMN
REFUGIU
RUGĂ-RUG
ÎNTOARCERE
EPILOG
LUMINĂ SINGURĂ
ORBIRE
SOLARIS
PREZENT PERMANENT
FRACTURĂ
ANIMALE LA MARGINE
NIMICURI NIMICITE
FUGA DIN CETATEA SALVĂRII
PE ȚĂRÂNA ACEASTA
UCIDERA PRUNCILOR

EROGENEZIS

Észak földje
Sírfelirat
Megkövült pillanat
A víz ölelése
Szeretlek, félek nélküled
Páncélatok
Az örökkévalóknak
Őszülők
Tél
A viasztábla
Helycserés halál
Ívfény
Liliomszál
Még mit tehetnék

EROGENEZĂ

PĂMÂNTUL DE LA NORD

EPITAF ÎN V

CLIPĂ CALCINATĂ

ÎN BRAȚELE APEI

TE IUBESC, MI-E FRICĂ DE TINE

ARMURI

CELOR VEȘNICI

CĂRUNȚI

IARNĂ

TABULA CERATA

MOARTEA, CA UN TRAVESTI

ARC VOLTAIC

LUJER

CE-AR MAI FI DE FĂCUT

FOGYATKOZÁS

Napfogyatkozás a szemétdomb fölött

ECLIPSĂ

ECLIPSĂ DEASUPRA GUNOAIELOR

ESEMÉNYEK

Gyerek valék

Egy bocskoros katona

Az árnyas hasíték

Háború után, korszak kezdetén

Közmondás

Tehozzád éntőlem

Indulás szünidőre

Consecutio temporum

Decemvriusok

A Siralomvölgyben

Katonai temető

Transzfer

Muszáj-keverék

Rozsdás csövek

EVENIMENTE

COPII FIIND

UN SOLDAT ÎN OPINCI

CRĂPĂTURĂ OBSCURĂ

DUPĂ RĂZBOI, LA ÎNCEPUT DE ERĂ

PROVERB

DE LA MINE PÂN-LA TINE

PLECAREA ÎN VILEGIATURĂ
CONSECUTIO TEMPORUM
DECEMVIRII
ÎN VALEA PLÂNGERII
CIMITIR MILITAR
TRANSFER
SILNIC AMESTEC
ȚEVI RUGINITE

ARS POETICA
Áttetszés
Mindennapi ábécé
Homérosz fia

ARS POETICA
TRANSPARENTĂ
UN ALFABET AL ZILEI
HOMERID

Újraélt indulások / Repetate debuturi
Dan Culcer: Lecsó az utolsó vacsorához / Ghiveci pentru cina din urmă
Cseke Gábor: Capacul / A fedő
Cseke Gábor–Dan Culcer: Odaát / Dincolo

Időn túli állandóság
Dan Culcer életrajzi adatai

Ipotetică unitate
Dan Culcer. Notă bibliografică

UTÓPIA

Hic sunt leones

Botcsinálta ballada

Kakasok szólnak Doloruz mezején
Első ízben hogy megszülettem én
Agyonolvasott szemem meglátja vörösben
A bolygókat hová vaksin elvetődtem

Solis csillagát már rég bekóboroltam
Gondolatban, elvégre törpe voltam
Később meg Hasini (sic!) szigetén
Polisról szóló könyvből olvastam én.

Kalandnak épp elég, akárha életed
Szamarába sárga irigység vezetett,
Szamárként régen sokat álmodoztam,
Füleimmel a Pojácát agyonnyomtam

Gyűlöltem a némán sikló földrészeket,
A zord kalózhajón rég kihunyt fényeket
S míg a zölden örvénylő óceánt bejártam,
Szemem színe a sóé, csupa só a szakállam.

Zárt vidék

Sötétbe fúló kékben tömött fények úsztak
A termőföld büszke teste óvakodott
Az érintéstől. Tapadó jelzések. Sebhelyek.
Vak jelzőlámpák szemlélődnek. Lezárt út.
Kesztyűs kezek lázas bolygók között
összeérnek. Holnap – a szemek. Pillogva óvod szaruhártyád
a jövődő robbanásoktól. Megtorpansz. Kivársz.
Sírkövek – egy zárt vidék szirtjei.

1973. szeptember 13.

Diadalmas nap

Csupaszon, a diadalmas nap alatt
villámcsapások szántotta föld emberei.

A hegyek alján szőlőtőkék és lila kövek
virágzó olvatag színek akár a feldúlt hegyek hamvai,

Holnap beköszönt a sötét, ki által, és kivel?

Hogyha magunkra (ő és én) kölcsönösen acsargunk
kinek a nevében vered ki, kétes látomás, a megvakult szemet?

Vasmadarak emelkednek magasba, erősödő lárma,
a víz sebei beborítják az égi földet.

Tehetlenségig hozzátok hasonló, felfuvalkodott, haszontalan
felhők lebegnek vagy siklanak talán
a csupasz test renyhe ütemén
hogy a látványt kitöltse, szunnyadjon, a végső indulót dalolja.

Mert holnap, most, közelebbről, itt
az iszapos sötétség reánktelepszik.

Iszap

A tükröződő hold beint a mindenható hullámnak: vissza, vissza
majd felkapaszkodtunk a szirteken, rajtunk áttetsző szárnyak
s az iszapot néztük undorral, feledésre vágyva.

De játszadoxni gyermetegség, az iszap mély
s tüdőnkől a használt levegő is kifogyna a kiáltozástól
halandókként az istenekkel diskurálva
ha gyöngé testük is áldozatra várna, de
íme, a hegyek letöredeztek, jó errefelé, el miért is vágynánk?

Annyi az iszap körülöttünk, s merő kiáltozás a halálunk –

Dombhajlat

Jól megtermett, színpompás, közömbös gombák tövén
szeretkeznek az ősztől rettegő férfiak.

Az éjvidő túlcsonduló, kitelt,
a véres szőlőszemek összeszorulnak.

És már senki se jár erre mikor a dolgoknak
metszően félelmes, elnyúló árnya nő.

Csodatévő ősz, homlokát a szarvas a nászhoz lehajtja,
a vizek nyálasan csurognak csiga módra,
fiatolt az ország nyirkos véradót kíván,
minden kifakul, emlékezetünk is,
az álom lágy dombhajlatánál
csöndesen csusszan, győzelem, a vereslő agyag.

Kegyelem

Ártatlan tenger ki hullámfodrokat eregetsz
Gyáván behúzódsz keskeny vájatokba, hogyan és honnan,
Majd csöndesen lenyugszol áttetsző falként örködsz
Míg a mélyben a gyilkos algáid zölden lebegnek
(állok és szirteket nyaldosó nyelvnek hiszlek) mint akkor is
csak mi mosolyogtunk s harsogásod elült,
Tenger, ki akarsz bennünket s elragadsz lélegzetteddel. Üvöltésed
Most felzaklató, emberi segélykiáltás.

Habok süvítene a kristályos kertek fölött,
Kegyelmezz nekünk, fogadj be gyorsan, felejtsd el, ami volt
S míg homok pereg szememre, megtartva-ringató körkörös-kísértés
Perzselje nap harcokban feláldozott fürtjeinket.

A vidék, északon

Távoli vidék, észak. Éjjel a vámpírok átharapják
a marhák bőrét s a seb szivárgó vérét nyalogatják,
vérszívóból a veszettség marhába költözik
s az szédelegve kóvályog, kondorkeselyűk
szkeptikus tekintetétől kísérve,
míg összeroskadva kimúlik.

És akkor ők a dögre rontanak,
de ím egy királykeselyű köröz könnyedén
földet érve szétzavarja őket,
a madarak tündöklő, délceg királya közelít,
az apró, gyászos alattvalók félreszorulnak.
Egyedül lakmározik s néha oly mélyen fúrja fejét
a marha belsejébe, hogy kiemelkedvén vértől iszamos.

A királykondor első látásra
lenyűgöz makulátlanul fényes tollazata
és felső teste kontrasztjával,
teljesen csupasz nyakával-fejével,
amelyek bár a nap fényében tündökölnék,
rájuk apró színbejátszó cafatok tapadtak,
a rothadó hús a halált idézi,
legundorítóbb látványát a távoli vidéknek,
És bármit tennétek, a hányinger az úr.

Zárkák

(Piranesi metszetei margójára, miközben a nagyenyedi zárkára gondolok)

Lékek az ég peremén, beszennyezett terek, pislá fény a szemgödör fenekén
szemek fehérje mellett karmoknak tűnő ujjak.
Kiváltságok a priccseken, erősek a nyomorultak nyakán
A nedves padlóktól óvakodjatok, mondod.

Szalmazsákokban rothadó törek, edényen rozsda,
elvásott küszöbök, lassú halál.
S tovább a mélyben, mind tágasabb,
elképesztő zárkák, egymás alatti poklok
Hatalmas lépcsők, befalazott egek, körbekerített falak és egek.

A mennyezetről a mélybe, vastag láncok lógnak a szarba,
Csak úgy, az egyszeműek, a titánok zárkáiban.
Vastag árnyék lebeg – gyászos szertartás
nyíló csapóajtók tátognak a súlyos boltozat alatt
rongyok gyanánt – égi nyomok, tágas, méltóságos lépcsőfokok
minden töredezett, csuszamlós, rákos.

A lépcső tövéén meggyűlt, nyaldosó vizek
puhítanak akárha barlangban az omló mészkövet,
nyirkosság levedzik lassan a mélybe, véd eszedbe,
a kövek ódon repedésein.
A bakancsszeges léptek távolodnak és szétesel
lassan lassan lassan lassan a ködben a körből a menekvést keresve

Rendülés

Egy nap, amikor megszólalnak a harangok,
a tőletek elválasztó lépcső pár fokán
leereszkedem, kezem ujjait nyakam körül
lassan a fulladásig szorítom.
Gyönyörű nap lesz, a tiszta égbolt kinyílik
bár korán van még, túl korán.
Darvak, amelyek a tengeren túlra visznek
sebesülten gunnyasztanak barátok tekintetében.
Síró falak tövében roskadunk
elpihent óraművek, rugóik felhúzatlanok maradtak
(Ki állja majd e mai henyélést, a kéregetők?
bátor élenjárók vagy a megtizedeltek,
a végtelen sorozatú prím- és páratlan számok?)
A meleg, mint a télelő végső rendülése.
Maguktól megszólalnak a harangok,
ingó fekete repedések, roppant ollók.

Hol vagyunk? Veletek, nyomorék koldusok, várva
e szobában a magányos hangzatot.

Vadászat

*„és néha, mikor fekete szél süvít
falaid alá rejtőzöm, elvarázsolt és lázadó várkastély”*

Kopók űznek orrlikuk nyálkás sóvárgó
királyok őszi vadászata ez a fagyos
agyag kopog a hosszú karmok alatt
elnyúzott arcokon a kéklő nap hideg
testemből szakad ki csupán a kiáltás.

Rideg préda nyomában kopók
átügetnek a mosolygó világon
tornászok szökellnek ily merészen
nyúlánk testük a ködben fölzengő dallam
téli rajz csontszikkasztó hóvihar éget.

A város

A város távol, az erdő közepén, az oda vezető utakat
amennyi volt – nagyvizek szabdalták szanaszét.
Odúinkban elzártan élünk a folyami matrózokkal,
a kataszteri hivatal halott tisztviselőivel,
az uralkodásról megfélemezett urakkal.
Az asztalok szutykos bádogbögréekkel teli,
szeszt iszunk belőlük, mert az idő megállt
és sosem árt bármily veszett tivornya.
Akár a mesében, a tornyos városok távol vannak
a tenger szintje alatt és az óra bedöglött.
Csak az örök tekintenek elmerengve
a birodalom szélei felé, ahonnan
nem barátok kellene érkezzenek nyeregben
lángot okádó lovaikon.
De távolban az örökös köd és csak
a lángokat látni, lobognak a messzeségben,
helyben, köd mélyén, ott a szélen.

Az erdő

A fény végigcsorog, patakszik az ágakon.
Egy fa, agg törzse akár egy korhatag híd
ferde ágaival az oldalánál megvillanó
menny szeletének dől, sustorogva elég.

Égett bőr, sebek, a nyughatatlan erdők, sorjázó csupasz fák.

Valaki, merő sajnálatból, ahogy szokása
motyog magában egy érthetetlen nyelven.

Félelem teli zöld, óriásbokor, fölötte sűrűn rajzó
szúnyogözön akár a felgyújtott szemét füstje,
a mocsár opálos fénye mindegyre
a legfelső ágakra vetül.

Illatárral teljes, elsőre hallgatagnak és kihaltanak vélt
erdő akár egy lángoló és megfertőzött mező,
mely fölött nyugtalanság honol,
egy betegnek tartott világ rettegetése.

Aranyhorda

A palotában, fönn egy férfi hahotázik
mulattatják alázatos bohócok,
didergő ebek nyüszítenek amikor idegenek
sújtanak rájuk ököllel senki se tudja róluk
mikor jöttek és meddig maradnak vagy netán
azért táboroznak merthogy kimerültek és csak
egy éjszakán át időznek; lám, ez az árny-
játék mennyire megmásítja a birodalom képét és
a megesett asszonyok fiaiknak a szelíd
aranyhordáról regélnek.

Aranyhorda, békésen pihenő horda,
bár csak tudnánk mi fán terem az öröm és vár-
falak tövében éjszakáztok s asszonnyal háltok
akik titkon lopóznak ki a kapuk alól megtudni
mizujs' a világban az idegenek mily erővel bírnak.
Az őrtorony csöndje őrségért kiált
s a susogó sátrakat előzönlük az árnyak
a szikrázó fehér keblek kemény marokra vágynak.

Tündérek is lejtik ezt az erdei táncot,
a gyökerek összefonódnak akár a melleken
keresztbe font karok, mikor az árulók pajzsra kerülnek;
Mi tágas hodályba rejtőzve vicsorgunk az égő
ciprusok alatti palotákban, lépcsőin
a dicsőítők kara egy másféle, randa éneket dalol.

Hallgató

Lent járt a nap alig a föld felett
ki tudja mióta hallgatnak a küldöncök,
alkonyi rozsdálló krisztus-arcok a máglyán,

És a hír mit sem törődött a szavakkal.

Fúvó szelekből ím kibomlott
vakító arca egy legyilkolt igaznak míg
átkozott kezem az eget markolta.

Maga volt a furcsán mindent megülő hallgatás, és
tárgyakba rejtezve némaságunk rostálja az időt.

Álom

Hosszas várakozás
heverünk az aszfalton kiterítve
hosszú embersorok egyszólamban dalolnak
közösülés fehér lobogók alatt.
Álom és behódolás telepszik a sorokra.

Hajolj meg, tiszteld az ifjúságot.
álmodd, hogy a nyár szélvihara közel.

1969

Szimulátor

Nekiszabadult forgószelek. Üvöltő menny. A lángok hosszan, súlyosan lecsapnak.
Tovanyúló lángok amelyek embert gyilkolnak. A korhadó erdő
havi nyugalom után, gyökeréig megrendül.
Várjuk a magas gát áttörését.
A vadak ebben az évszakban párzanak.
A falak leomlanak, az orkán az erdőre tör.
A kupola meginog, a korhadt fák reccsenve földre zuhannak,
levelek, ágak, törzsek szilánkokként röpködnek szanaszét,
liánok lengenek a légben, a nappal éjjellé változik.
Akkor az égen a felhők szétrobbannak, a liánok sziszegve csapkodnak erre-arra, a
kunyhó teteje oda, a falak – üvöltő vízesések küszöbe.
A tűz kialszik. Reszketünk egymáshoz szorulva
s észre sem vesszük mi történik körös körül.

Álom szobrokkal, térrel

Süvítve, némán lebegek a dolgok fölött, közel
a tömegben állók arcához, akik észre se vesznek,
ismerős a vidék
tér szobrokkal az óváros szívében.

A szél hirtelen magába szippant és elragad,
s mintha saját csodálatos erőmtől,
az utca fölött suhanva repülök
a porcelánszigetelők fehér kúpjai,
a megpödört rézhuzalok és a test rettegése
hogyan a huzalok átvágják az utcát, de a halálra várni
értelmetlen dolog s a félelem diadalba vált.

A test súlyától megszabadult öröm,
zizzenő siklórepülés a parttalan mező szélein
fölötte keringek, nagy ívben, akár a kánya,
szüleim forró tenyerébe zárva.

Majd szél csupán
perzselő fuvallat az elveszett város fölött.

Szomjúság

A világot bejárja a vizek éneke
idegen gyilkos és fehér a keze.

A kiszikkadt föld valahol úgy szenved
roppant hömpölygő szomjúságtól senyved,
és csak az emberformájú magok
szállongó röptére vár

(mikor és hol jöttél világra
te sosemlátott palánta?)

Álmomban, akár a szunnyadó rög, vágylak,
érez meg láthatatlanban, úgy vess el.

Az értelem ága, gyöngéd arany, sarjadó lény,
szeráfok s démonok bajvívnak odalent,
elúszik, elhalad jócskán a délután,
a holdsarló, a sarlójuk koszorúnyi fejet levág,
most, közötte, a sarló nem mindig, így nem, van mikor nem vagyok;
és azért a hús, sikamlós fényért
a szikkadt föld és szomjúsága
(amiről ott fölön az égi kertben
Jézus kezemmel leírt nevére leltem).

Reménység

Útban a viaszos kékség felé
váratlanul, a csatakos éj vízi virágai közt,
amikor megnyúlnak az árnyak
óarany őszi fényben akár egy könyv gerince.

Alkonyig kígyózó járatlan út.
Voltam a hallgatag utas, talpaim felhasadoztak

A fenyők alatt – árnyék.
A szél a hold felé sodorta a fekete port,
az elreteszelt ablakok felől néha
nyögések emberek szeretkeztek görcsösen
és titkon nedves lepedők simultak össze akár a suttogások.

Oda kellett érnem, késnem semmiképp nem lehetett,
amott fenn, a sziklán, Ő.
Befejezetlen gondolat, erejefosztott szó
napszámos asszony kezében a kifacsart ruha,

Fel kellett jutnom, a sziklára,
völgybeli hangok áhítatos zengése fogadta a velem-
tartó árnyékot,
odafenn szörnyű ének vár reám.

Ő az, a ringyó, kit fáradt szemeim megpillantanak,
oldalán fekszik, meztelenül, akár egy hulla.

Miért kell nekem alkalmatlan időben ott lennem,
Ki lenne az a szégyentelen banya
ki maga mellé parancsolna
a boly felé nyüzsgő hangyák közé
föld mélyén nevelkedett rusnya férgek közé?

Van még mit mennem, hamarosan éj jön,
tenyeremre csorgó gyanta akár a verejték
pállott penész szagú.

Hamarosan felérek oda, az illatok letepernek
ölelésre ösztökélve s hogy magomat elvessem
nyílt forrás tör majd fel a sótól fehérülő kristályos
homokból nemsokára – és az inak között – vérszínű lávaként –
természetellenesen nő a fehér felmagasodó gúla

a fenyők között az égig, ama végtelen tenger
tajtékjáig amiről (mindannyiszor) álmodoztam
falak közé zárt ifjúságom idején,
a szülői otthon boltozata alatt.

A sós fehér magot reménynek hívják
és az én utam nem ismer visszatérést.
Lépteim a porban és a kerítések maradnak emlékeztetőül.
Szüette deszkájukba rejtezek
és talpaim nyoma a porban (virág avagy kés)
kővé válik az úton amelyen át az esők...

1967

Elszenesedett madarak

Egy bizonyos napon madárrá változunk
irány az ég és átszakítjuk kéklő papírját,
Régóta ismerünk, óriás-szemed, mely mindent lát és tud
Üres szemgödrödből kitépve, véresen
Boldogan élünk, te besárgult papiros-baba

Egyesek általérnek, egek fölött további egek
körös körül, mint a körök, páncélos pincefedelek.
A tiszta égbolton fehér krétával az írás:
Tilos a kijárás, életveszélyes! Sortűz.
Felszólítás nélkül.
Odaát, vajon csak elszenesedve?

Jel

Indulnom kell, a föld jelt ad, az ég rámkialt
és a feltörő szavak, ezek a tekintetek
mennem kell valahová, egy betonvárosba
a remény magasodó falai közé
védtelenül magamra, így ez nem mehet tovább.

Mikor útjaimból kiviláglik, mire gondolok
és a falak ott találják, a bejáratoknál
dermeszt a félelem, hogy a világon nincsen számomra hely,
és magamra, szemük, ama karmok nélkül
amelyek rejtekemből előcibálnak, nem létezhetek,
tilos a létezésem.

Azok a csupasz falak látnak engem, a szél fülemben rikoltoz
az ég szeme pislog, hogy befogadhasson, elragadjon
és mindenki tud rólam, lát engem, belém köt, nincsen létezésem.
Felülről, amint egy ösvényre lépek és letelepednék,
elpihenni, szeretkezni valakivel vagy énekelni,
egy ablak mögül engem kiáltanak
a föld alól szólítanak, megállítanak,
a tágas szobákban ideges függönyök libegnek
a kezek rángatásától látni akarják hogyan nevetek
hogy vagyok, miként alszom, kivel, mennyi ideig
túl késő van a továbbálláshoz, mindenki tudja
én már nem is szégyenkezem, fentről kiáltanak
valaki a föld alól hívogat
és elsirat de távoznom kell, ám hova?
Odébb csak elszenesedve

Menedék

J.P. és Liviu Babeş emlékére

Füvek sehol, páncélos dél komorlik
az acélpengé ütőeret ér belécsikordul
a csorbult él hüvelybe bújik
izzó lenyomata végső menedék.
A felhők sivítanak bárgyú félelemben.

Égő gyertya az egész országért,
Fáklya bármely útitársért,
Küszöbön a tél ezeket az ujjakat
markolatra fagyasztja, elhagyatott, vándorösvények.

Itt nyeljük vissza feltüremkedő bendőnk,
a dombon lángban állva, vakokat vakítón.
Majd egy sarokban elzuhanunk
a környék belereccsen e szokatlan döndülésbe.

Végső menedék, túlsó századi utca

Az aszfalton, a havon idő előtt elesettek, meggyilkoltak
és a szélsodorta hamvak.

Liviu Babeş román fiatal, aki elégett a brassó-pojánai sítályán, egy totalitárius rendszer elleni tiltakozásul.

Máglya-fohász

Jan Palachnak

E négy fal között
csukott szájjal mozdulatlanul
Valaki hiszi győzni fog
Senki nem lehet egyedül
E négy fal között
Kegyetlenül míg a világ.

Holnap ki menekülne el így?
Az ifjú istenség halott s mert rajtunk senki nem segít
hasztalan égetjük el szent hamvainkat
az utca kövén

A Máglya-fohászt és a Menedéket Jan Palach cseh egyetemista emlékének ajánlottam, aki magát felgyújtva égett el 1968-ban a prágai Venceslas télen, tiltakozásul az orosz megszállás ellen, az elképzelt szabadság reményében. A második vers „J.P.-nek” jelzéssel jelent meg pályakezdő kötetemben (Un loc geometric, 1973, București). Úgy határoztam, hogy a Menedéket ezúttal Liviu Babeș román hős emlékének is szentelem.

Visszatérés

Mi, tévelygők, elcsigázottak, vétkesek, befoghatatlanok, érintetlenek,
Térjünk vissza a tűz nyomaitól megkímélt vidékre
Képzeljük hogy távol vagyunk egy másik létező földtől.

Epilógus

Kiégett szemmel térek meg. Itt és ott emlékekben jelenteni
Élnek ott/itt kincskeresők,
szánalmas kupecsek, bátor férfiak,
építő fegyencek, zsaruk, hollóüstökűek, orgazdák, szakállasok,
bujkáló kocsisok, krupiék, fizetett kötekedők,
odaadó tüntetők, kalózok és tudósok,
testes gondolkodók, szalamandrák sorozatban,
napvetélők, trappolók és himnuszok,
megkeseredett szerelmesek, semmis mandulásszeletek,
égő fonalsodrók, recenzensek, hadnagyok, ravaszkodó pennarágók,
félénk tartalékosok, vaksi besúgók, kazánkovácsok,
lelkendezők, műkedvelő matadorok, támok, csapágyak,
szóktetők, profi bélyeggyűjtők,
halottfényképezők, futárok, kurátorok, koloristák,
esküdtek, ügyvédek, tanúk, tábornokok, szenvedő vádlók.

Kiégett szemmel térek meg. Hogy elmondjam.

Magában a fény

Hirtelen bennünk a Fény a roppant
éjszaka a közeli szemben
enyémbe és a tiédbe, a sötétség.

Az ég madarai nem gyűjtenek hombárba
egy koron túl senkit, senkit, a fű se
gyepesedik könyöknnyire a földtől, szabálytalanul.

A holnap magamagától vigyáz majd reá
bár a nap rosszindulata épp elég
és szemnek a feltündöklő test
magában a fény – a homályba borult.

Vakulás

Szemet lehunyni, vetkőzik a világ
A fehér gyolcsok szégyentelen árulók
Szabad szél fúj, néha
Fura és vak hírek terjengenek
Lezárt szemhéjak hagyják behavazódni
Röggel elvegyült álmainkat

1973. augusztus 24.

Solaris

Egy állapotért, egy létezésért
Egy igazolódásért, egy megőrzésért
Egy valamivé válásért, egy elfojtásért
Egy viszontlátásért, felszusszanásért
Egy dalolásért, korlátozásért
Építésért, omlásért
Megőrzésért, pillantásért
Túlélésért, sötétedésért
Megvilágításért, bosszantásért
Kétségbeesésért, kormányzásért
Odaveszésért, behódolásért, lázadásért, döbbenetért, ütközésért
Ezért azért ezért azért zenta
Contra apud ad adversus megmenekvés

Állandó jelen

Nem létezik jövő – csak állandó jelen.
Örökké ígérnek nekünk, és mondják hogy nehéz
Éljetek és álmodjatok, dolgozzatok s az álom, múltatok és álmodjatok,
Nekik majd, nekik más idők jönnek, ehej!

Csak a régen elrohadt hullák ébrednek
Mikor az a bizonyos idő felkiált, hogy ez ő,
Látni akarja milyen az, mikor újra ígérnek nekik,
Azt mondják, hogy – nehéz. Várjatok és álmodjatok,
Egyetek és álmodjatok, jönnek majd számotokra, üzöttek
Más ítéletidők. Nincsen jövő – állandó a jelen
Komorló, kézben tartja ama idő amely eljön és mindegyre
Itt van, súlyos idő – az állandó jelen.

1971 augusztusában, első változat

Törés

Anyám, nem akarok tovább nőni, kiáltom
Maradnék magamnak s vénülök, fázom
Elfonnyadt gondolat mint falevél a szélben, fázom
A szél sávokban süvít.

Fiam, várjál még, a szem lekoppan, fázom
Eljön majd az égi szaltó ideje, fázom
Holnap lesz az ideje
Az idő nem tágít
Testet görcsbe rándít, hidegben
Gallyra ment holnap a hidegben.

Szélre szorult állatok

Nyáj szélére szorult állatok vagyunk, örökké óvakodva
De túl későn fogjuk fel a veszélyt
Kiöregedtek a nem használt riasztóberendezések

És lelassult figyelmünk
Második természetünké válik.
A csoport, a horda nem óv bennünket.
A nyáj széléről írok,
rettegve, tömören, sérülékenyen tehát.

Semmivétett semmiségek

Senki-semmi-holmi-hékám
Senkik-semmitik-a semmit
Nekivadultan. Csak a semmi
Véget nem érő, jeltelen nyoma.
Sose lássam a szabadon szálló felhők
Leltározóinak, észak elsöprő
letámadóinak féktelen fajtáját.
Semmi közöm a gyámoltalanság
morájába fulladt tudatlanok
tehetetlen bunkóságához.

Elölről. Mindent előlről. A nem szűnő
semmisítés rémuralma, mely
Sorainkat gyéríti. Nemet!
Személyes elesettségünkre.
Sosemlátott semmivétett semmiségek.

Párizs, 2004 decembere

Menekülés a mentsvárból

Igyekeztünk, loholtunk, megcsúsztunk, nyüsztítettünk a félelemtől, hogy utolérhet a tűz, a homok vagy a jég. Anya megállt. Elcsigázottan, sipítva mondta: Nem bírom tovább! Hadd fújjam ki magam. Egy pillanatig. Egy fehér köre telepedett, dereka terebélyes, s akár egy törött amfora fülei, amelyből kihűlt, nyúlós láva türemkedett elő, elgyötört lábain a vastag visszerek bennünket óvó egykori forró ölének valóságából feltörő kék füstoszlopoknak tűntek. Ha nem mentjük magunkat, a büntetés utolér.

Gyerünk, anyám, gyerünk, nincs időnk megpihenni. Zöldes szemeibe néztem, melyekkel akkor tekintett rám, amikor elkínzott csecsének bimbóit rágtam: duzzadtnak látszottak, mégsem volt teje, én pedig éhes voltam.

Szeretettel nézett engem. Nincs már rám szükségetek, mintha ezt mondta volna. Fáradt, becéző mozdulattal verejtékes homlokomhoz ért. Hirtelen a Vár felé tekintett és eleven húsa sóssá vált, majd megkeményedett, megkövesedett. Sószikla lett, amely

mellett utoljára még megpihentünk. Ültem ott és zokogtam, suttogni szerettem volna. De ehelyett ajkaimról üvöltés tört elő: Meneküljetek, különben a tűz elemésztí fajtánkat, belepi a hó, a szélsodorta homok. Folytattuk szüleink menekülését. Azt reméltük, hogy hozzájuk hasonlóan, még visszatérhetünk a Várba. Zarándokútra keltünk. Nem tudtuk, hogy sose térünk vissza.

Ezen a rögön

*«ahol a partot megkímélte
a tűzvész nyoma»
Herman Melville*

e parton melyet elgyötört a képzelet
e bolygón aminek alapja a képzelet
e rögön amit felszántott a képzelet
e léggömbön amit beteggé tett a képzelet
e helyen amit meggyógyított a képzelet
ahol a képzelet lövészárkai hemzsegnék a képzelet legyilkolta hulláktól
már egyetlen lehetséges, elképzelhető menedékhely sincsen
létezik-e még menedék egyáltalán?

A csecsemők lemészárlása

Solve et coagula

Nyisd ki a szád! A csillagot nézd a magasban! Jönnek a Mágusok.
Lélegezz mélyen! És ne félj!
Szájpadlásodon a csillag stigma, de jegy is lehet.
Egy más fajé, egy másik emberé. Te légy az! Nézz a magasba, habzsold a levegőt
dalolj, rikoltozz, ne félj! Egy csapás.
Megjöttek az életet kioltó őrzáratok.
A csecsemőmészárlás osztagai.
Szád vérrel telik meg. Köpd ki!
Vörös kristályokba dermed, mielőtt megalvadna.
Vagy forró marad, eleven láva, mit nem old föl semmi sem!

1985. január 24.

UTOPIA

HIC SUNT LEONES

Pseudobaladă

În câmp la Doloruz cântau cocoșii
E prima oară de când m-am născut
Încercănat citesc și orb văd roșii
Planetele spre care am căzut

Am colindat demult și steaua Solis
Cu gândul, căci eram pitic,
Apoi, pe insula Hasini (sic!),
Citeam din cartea despre Polis.

Era o aventură, poate viața,
Invidia căsca geloasă pe Samar,
Visam prea mult, fusesem chiar măgar
Urechii uriașe au strivit Paiața.

Uram deriva continentelor, tăcut,
Întunecat și sumbru, Trist pirat al mării,
Peste vârtejuri verzi ce-am străbătut
Stăpân eram dar ochii mei prindeau culoarea sării.

ȚINUT IZOLAT

Plutesc în albastru întunecat lumile înghesuite
Carnea pământului semeață ferindu-se
De-atingeri. Lipicioase semnele. Cauterizări.
Semafoarele oarbe se privesc. Cale închisă.
Înmănușate mâini întinse între planete fierbinți
se ating. Mâine – ochii. Clipind ferești retina
de explozii viitoare. Te poticnești. Aștepți.
Piatră de căpătâi – stâncile unui ținut izolat.

13 septembrie 1973

SOARE TRIUMFĂTOR

Goi, sub soare triumfător,
oamenii pământului brăzdat de tunete.

Sub coaste mijesc vițe-de-vie și pietre vinete
înfloresc culorile topite cum cenușile pe munții răscoliți,

Mâine vine întunericul, de ce, cu cine?

Dacă singuri (el și cu mine) ne vom rânji reciproc,
în numele cui, îndoită vedenie, spargi ochiul orbit?

Păsări de fier se-nalță, vuiete cresc,
plăgile apei se-ntind peste pământul ceresc.

Neputință, asemeni cu voi, spătoși și nemernici,
norii să stea ori să lunece poate
cu firava lene a trupului gol,
să umple vederea, să doarmă, să cânte imnul final.

Căci mâine, acuma, aproape, aici,
acest întuneric mâlos ne-mpresoară.

MÂL

Oglinda lunii dă semn, valul biruitor să se retragă
apoi cu aripi străvezii ne-am cățarat pe stânci și
am privit spre mâl îngrețoșați și căutând uitare.

Dar jocul nostru ar-fi nătâng, adânc nămolul
și aer sterp am subția în piept strigând
și muritori ne-am sfătui cu zeii
dacă și trupul lor fragil ar fi de jertfă dar,
iată, munții s-au știrbit, e bine aici, de ce să vrem.

E-atâta mâl în preajmă și-o să murim strigând –

COLINĂ

Între ciuperci uriașe, neutre, purpurii,
fac dragoste bărbații, înspăimântați de toamnă.
Prea plină și sătulă vremea nopții,
cu strugurii de sânge îmbâcsiți.

Și nu mai vine nimeni când lucrurile lasă
umbre lungi, despicate de teamă.

Miraculoasă toamnă, cerbul își pleacă fruntea de nuntă,
apele curg băloase ca melcii
și fiilor ei țara le cere o doză de limfă,
toate pălesc, și amintirea noastră,
sub dulcea colină a somnului
alunecând încet, triumf cu lut roșcat.

MILĂ

Mare candidă încerci caneluri,
Lașă retragi suple strânsori, cum și de unde,
Apoi, încet, calmă veghezi limpede zid
Când din adânc tremură verzi algele tale-ucigașe,
(stau și te cred umedă limbă pe stânci) ca și-atunci
singuri zâmbeam strigătul tău încetând,
Mare, ne vrei și ne furi răsuflând. Pare acum
Țipătul tău, atât de strident, chemare de om.

Șuieră spume peste grădini de cristale crescând,
Milă de noi cuprinde-ne repede, uită ce-a fost,
Curgând peste ochi nisip să te lege(ne) și-n cearcă(ne)
Soare să ardă șuvițele noastre jertfite-n război.

NORDUL ȚINUTULUI

Nordul ținutului izolat. În timpul nopții vampirii mușcă
pielea vitelor, ling sângele care curge din răni,
turbarea trece de la vampir la vită
care rătăcește clătinându-se, urmărită
de privirile unui grup de condori sceptici
până când se prăbușește și moare.

Atunci ei se reped la stârv.
Dar, iată, un condor regal se lasă lin
în zbor dând slugile la o parte.
Regele păsărilor, semeț, înaintează,
supușii mărunți și negri se dau la o parte.
Se ospătează singur, uneori își înfundă capul atât de adânc
în pântecele vitei încât iese la lumină mânjit de sânge.

Condorul regal văzut prima dată,
uluiește prin contrastul dintre penajul alb imaculat
și jumătatea superioară a trupului,
capul și gâtul cu desăvârșire golașe,
pe care, cu toate că strălucesc în soare,
se zăresc ghemotoace purpurii
de carne în putrefacție, o evocare a morții,
cea mai dezgustătoare priveliște a ținutului izolat.
Și sunteți, orice ați face, cuprinși de greață.

CARCERE

(Pe marginea gravurilor lui Piranesi, cu gândul la zarca Aiud)

La marginea cerului – găuri, spații murdare, slabă lumină-n orbite
gheare par, lângă ochii albi, degetele.
Privilegii pe priciuri, cei puternici peste cei bicisnici.
Feriți-vă de podelele umede, zici.

Saci cu paie putrede, vase ruginite, roase praguri, moarte lentă.
Iar mai adânc, tot mai mari, carcere *d'invenzione*, infernuri subpuse
Scări uriașe, ceruri zidite, ziduri cercuite și ceruri.

În gol, din tavan, lanțuri groase atârnă, în scârănă,
fără rost, în carcere pentru ciclopi, pentru Titani.
umbră adâncă plutește – întunecată ceremonie,
trape se deschid devorând sub bolțile grele, ani,
ca niște zdrențe – urme de cer, trepte late, festive,
totul abrupt, lunecos, lutos, canceros.

Ghemuit, la picioarele scării, apa te spală,
topit ca în peșteri un calcar molatic,
mâzgă scursă lent spre adânc, ține minte,
printre vechi crăpături ale pietrei, morminte.
pașii cu ținte trec și te-mprăștie
încet încet încet încet în ceață din cerc să aflu ieșirea.

N.A. 1971-2004. Frecvențe bizare: „cer” și „car” din „carcere, ceremonie, calcar, cercuri”

CUTREMUR

Într-o zi clopotele vor începe să sune,
atunci voi coborâ cele câteva trepte care mă despart de voi
și cuprinzându-mi gâtul cu palmele deschise
îl voi strânge încet, până la sufocare.

Va fi o zi frumoasă în care cerul senin se va usca,
semnele nu sunt multe, prea multe încă.

Răniți cocori trecând oceane s-au așezat
în ochii prietenilor. Ziduri plâng,
cu orologii care-și permit odihna
când uiți să-nfășuri arcuri.
(Pentru odihna de azi cine va plăti, milogii?
semețe stâncile sau numerele prime
și impare din serii nesfârșite?)

Căldura – ca un ultim cutremur înainte de iarnă.

Vor suna clopote singure
Va să se caște falii negre, foarfeci uriașe.

Unde suntem? Cu voi, ologi cerșători, în această încăpere,
așteptând sunetul singuratic.

VÂNĂTOARE

*«și uneori când vântul negru bate
m-ascund sub zidurile tale, cetate fermecată și rebelă»*

Copoi ne alungă mustind cu nări averse.
E vânătoare de toamnă regală și huma
îngheață sub scrâșnetul ghearelor lungi.
Un soare albastru și rece pe fețele schimonosite,
doar trupul mai are putere să strige.
Copoi alungă o pradă rigidă
și trec peste lumea aceasta frumoasă
în salturi prelungi de gimnaști,
cu trupurile lor prin cețuri decupând
conturul iernii. Și-uscatul crivăț care frige.

ORAȘUL

Orașul e departe în miezul pădurii, căile de acces
câte au fost, roase – de dinții murdari ai torentelor.
Trăim izolați în spelunci cu marinarii de pe fluviu,
cu funcționarii morți de la cadastru și
cu stăpânii ce-au uitat să stăpânească.
Mesele pline de cești de tinichea murdare
din care bem alcool, căci timpul s-a oprit
și-i totdeauna vremea unei beții sinistre.
Ca-n povești orașele cu turnuri sunt departe
sub fața mării și ceasu-i știrb.
Doar paznicii privesc cu luare-aminte
spre marginea imperiului de unde
ar trebui să vină neprietenul călare
pe caii cu flăcări vâjâind.
Dar ceața-i veșnică în zare și se văd
doar flăcări care joacă-n depărtare,
pe loc, printre cețuri, acolo la margine.

PĂDUREA

Lumina curge pe ramuri, șuvoaie.
Un copac ale cărui crengi strâmbe, lemn vârstnic
ca o punte șubredă, se sprijină de fragmentul de cer
pe care îl zăriți lângă tulpină, foșnește arzând.

Pielea aprinsă de răni, agitată pădurea, copacii se-nșiruie goi.

Cineva, potopit de compătimire, cum îi e obiceiul,
își vorbește sieși într-o limbă pe care nu o înțelegeți.

Verdele plin de spaimă, tufiș uriaș peste care domnesc țânțarii
în roiuri dense ca fumul gunoaielor incendiate,
boarea opalină a mlaștinii se oglindește perpetuu
în ramurile cele mai înalte.

Plină de miasme, la prima vedere tăcută și pustie,
pădurea e o câmpie arzândă și infectată,
unde domină neliniștea, spaima
unei lumi socotită bolnavă.

HOARDĂ DE AUR

Sus, în palat, un bărbat hohotește
slugarnic slujit de bufoni
câinii înfrigurați schiaună când îi lovesc
cu pumnii străinii despre care nimeni nu știe
când au venit și cât timp vor sta sau dacă
popasul înseamnă că sunt osteniți și se vor
doar o noapte statornici; iată cum jocul
acesta de umbre schimbă chipul imperiului și
însămânțate muieri povestesc fiilor basme,
despre hoarda de aur cea blândă.

Hoardă de aur, hoardă blândă-n popas,
de-am ști cum să alegem bucuria și înnoptați
lângă ziduri de cetate să iubim muieri
ce ies pe furiș de sub porți ca să afle
ce-i nou peste lume, cât de puternici străinii.
Liniștea în turnul de veghe proclamă un paznic
și corturi foșnesc potopite de umbre,
sânii lor albi strălucesc așteptând palmele grele.

Cântă și ielele jocul acesta de arbori,
rădăcinile lor se-mpletesc ca și mâinile
puse pe piept, când pe scut trădătorii se duc;
Noi rânjim ascunși în hrubele mari din palatul
de sub cipreși arzând, când pe treptele lui
coruri de laudă cântă o altă urâtă cântare.

TĂCERE

Era un soare jos peste pământ,
de nemaipomenit de mult tăceau și solii,
măști ruginite – criști asfințeau pe ruguri,

Și vestea nu mai cântărea cuvântul.

Se desfăcea din vânturi chipul
acelui alb evanghelist ucis când
mâna mea afurisită cerul pieptăna.

Era tăcerea nefirească peste toate și,
ascunsă-n lucruri, tăcerea cerne vremea.

SOMN

O așteptare îndelungată
zacerea noastră printre asfalturi,
șiruri de oameni cântă pe-un glas
împreunare cu drapele albe.
Coloane cuprinse de somn și supunere.

Cinstește cu plecăciuni tinerețea.
visând cum vine vara ca un vânt.

1969

SIMULATOR

Vijelii dezlănțuite. Ceruri urlând. Focuri lungi cad grele.
Focuri prelungi care vor omorî oameni. Pădurea putredă,
după luni de huzur, e cutremurată din rădăcini.
Așteptăm să se spargă zăgazul înalt.
Fiarele aleg acest anotimp pentru împerechere.
Metereze se sparg, uraganul peste pădure.
Cupola se clatină, copacii putrezi cad cu trosnet la pământ,
frunze, crengi, trunchiuri zboară așchii în jur,
liane se leagănă-n gol, ziua se preface-n noapte.
Atunci norii cerului explodează, lianele biciuie aerul șuierând, acoperișul colibei
cade, pereții – pragurile unei cascade urlătoare.
Focul se stinge. Tremurăm strânși unii într-alții,
fără să mai băgăm de seamă ce se petrece în jurul nostru.

VIS ÎNTR-O PIAȚĂ CU STATUI

Vijelios și tăcut zbor peste lucruri, aproape
fețele mulțimii care nu mă bagă în seamă,
sunt locuri cunoscute,
o piață cu statui în centrul vechi al orașului.

Deodată vântul mă soarbe și dus de el,
ca de puterea mea miraculoasă,
zbor pe deasupra străzii mai repede,
vârfurile albe ale izolatoarelor de porțelan,
fire de cupru răsucindu-se și frica trupului
când firele vor tăia strada, dar așteptarea morții
e fără rost și teama se face triumf.

O bucurie liberă de greutatea trupului,
un zbor vibrant și calm la marginea de câmp desțărnută
peste care planez, uliu în cercuri mari,
strânse în palme fierbinți de părinți.

Apoi numai vânt,
un vânt arzător peste orașul pierdut.

SETE

Trece prin lume cântecul apei,
ucigașă străină cu mâinile albe.

Undeva zbicit pământul suferă
de-o sete mare, plutitoare, regniferă
și numai sămânța e așteptată,
zburătoare cu formă de om.

(unde și când te-ai născut,
chip de plantă nevăzut?)

Prin somn, ca și țărâna adormită, te vreau,
adulmecată și abstractă să mă semeni,

Logică ramură, aur duios, ființă-ncolțită,
luptă serafii și demonii jos,
curge, trece destulă amiază,
secera lunii, secera lor taie o jerbă de capete,
acum, dintre, oricând secera nu, așa nu, cândva nu-s;
și pentru lumina aceeași, rece și lubrică,
țărâna zbicită și setea
(despre care, în grădina de sus,
mâna mea va scrie, Isus).

SPERANȚĂ

Pe drum către albastrul de ceară
neprevăzut, printre brusturi, al umedei nopți,
era când umbrele sunt lungi
de toamnă daurită și veche ca un cotor de carte.

Drumul nestăpânit șerpuia până la asfințire.
Eram drumeț tăcut cu tălpile crăpate.

Sub cetini – umbră
negru praful se ridica stârnit spre lună de vânt,
uneori dinspre ferestre zăbrelite
gemete oameni se iubeau înțepeniți
și umede așternuturi se mângâiau pe furiș ca niște șoapte.

Trebuia să ajung, nimeni nu-mi îngăduia așteptare,
Sus acolo, la stâncă, Ea.
Gândul neterminat, cuvântul stors de puteri
ca o rufă răsucită de mâinile femeii cu ziua,

Trebuia să ajung acolo la stâncă,
sunetul sacru al clopotelor din vale cinstea umbra
care urca o dată cu mine,
sus mă așteaptă un cântec urât.

Este ea, târfa, pe care ochii mei obosiți o deslușesc
culcată-ntr-o rână, goală ca un stârv.

De ce trebuie să fiu acolo la timpul nepotrivit,
Cine să fie bătrâna nerușinată
care mă vrea culcat alături
printre furnicile grăbite să ajungă la mușuroaie,
printre goange scârboase crescute sub pământ?

Mai am de mers, curând se face noapte,
rășina curge ca o sudoare în biserica
cu miros lănced de mucegai.

Curând voi fi acolo sus, de mă vor cotropi miasme
îndemnându-mă să le îmbrățișez pentru a-mi depune sămânța,
va țâșni un izvor descoperit în nisipuri albe de sare,
cristal imediat și-între cărnuri – lavă sângerie –
va crește alb și nefiresc poliedrul înspăimântător de înalt,
printre pini spre cer, spre spuma acelei mări
nesfârșite pe care o visam (de fiecare dată)
în tinerețea petrecută între Ziduri,
sub cupola casei părintești.

Sămânța albă și sărată se va numi speranță
Și drumul meu va fi fără întoarcere,
Doar pașii-n pulbere și gardurile își vor aminti.

Voi fi în lemnul lor mâncat de carii
și semnul tălpii în colb (floare sau cuțit)
va împietri în calea peste care ploile...

1967

PĂSĂRI CARBONIZATE

Într-o zi anume ne-om transforma în păsări
spre cer și vom străpunge hârtia lui albastră
Demult te știm, ai ochii de uriașă, vezi tot și știi toate
Iar în orbite oarbe, cu ochii smulși, în sânge,
Trăim fericiți, păpușă cu mască de carton gălbui.

Unii vor trece, sunt ceruri peste ceruri, peste ape
în jur, ca și cercuri, porți blindate, trape.
Pe bolta cea senină stă scris cu cretă albă:
Ieșirea interzisă, pericol de moarte! Salvă.
Fără somație.
Dincolo, oare, numai carbonizați?

SEMN

Va trebui să plec, semn al pământului, strigăt al cerului
și cuvintele care vin, privirile acestea,
să plec undeva într-o cetate de beton,
între zidurile înalte ale speranței,
singur neadăpostit, nu se mai poate așa.

Când drumurile știu la ce gândesc
și zidurile mă găsesc ascuns la buza lor,
această teamă că pentru mine lumea n-are loc
și, singur, fără ochii lor, fără acele gheare
ce mă scot din ascunziș, nu pot să fiu,
mi-e intezis să fiu.

Mă văd acele ziduri sterpe, mă strigă vântul,
cerul bate pleoapa să mă cuprindă, să mă ia
și toți mă știu, mă văd, mă scurmă, nu pot să fiu.
De sus când trec pe o cărare și-aș vrea să mă așez,
să dorm, să mă iubesc cu cineva, să cânt,

dintr-o fereastră sunt strigat,
de sub pământ chemat, oprit,
în camerele mari perdele se mișcă tulburate
și mâini le trag ca să mă vadă cum râd,
cum sunt, cum dorm, cu cine, cât timp
e prea târziu să plec acum, toți știu că i-am văzut
și nu se mai sfîesc, de sus mă strigă
cineva de sub pământ mă cheamă
și mă plînge dar va trebui să plec și unde?
Dincolo numai carbonizați

REFUGIU

In memoriam J. P. și Liviu Babeș

Ierburi dispar, sumbră armură de brumă,
Oțelul de paloș scrâșnește lovind o vertebră,
Știrbit tăiușul se-ascunde în teacă,
Matrice fierbinte, ultim refugiu.
Norii țiuie, de spaima lor bleagă.

O lumânare pentru toată țara,
O torță pentru orice tovarăș de drum,
Iarna dă semne și-nghețate pe gardă
Acele degete, pustiite cărări, pribegite.

Aici ne-nghițim sputa murdară,
Pe colină vom arde, orbitor pentru orbi
Într-un colț apoi vom cădea,
Jurul trosnind sub prăbușiri nefirești.

Ultim refugiu, strada, veacul de dincolo.

Pe asfalt, pe zăpadă căzuți, uciși înainte de vreme
iar cenușa dusă de vânt.

Liviu Babeș, tânăr român, a ars pe pista de ski de la Poiana Brașov, protestând contra unui regim totalitar.

RUGĂ-RUG

Lui Jan Palach

Între aceste patru ziduri
În nemișcare și cu gura închisă
Cineva crede că va cuceri
Nimeni nu poate fi singur

Între aceste patru ziduri
Cumplit și fără capăt.
Mâine cine va încerca evadarea aceasta?
Zeul tânăr e mort și nu ne-ajută nimeni
Doar ardem pe asfalt și fără rost
Cenușa noastră sfântă.

Rugă-rug și Refugiu, au fost dedicate, ambele, lui Jan Palach, student ceh care s-a sacrificat dându-și foc în Piața Venceslas din Praga în 1968 pentru a protesta contra invaziei rusești, în așteptarea unei ipotetice libertăți. Al doilea a apărut cu dedicația «Lui J.P.» în volumul de debut, Un loc geometric, 1973, București. Am decis să dedic acum Refugiu întru neuitare și lui Liviu Babeș, erou român.

ÎNTOARCERE

Rătăcitori, obosiți, vinovați, necuprinși, neatinși
Să ne întoarcem pe țarmul cruțat de semnele focului,
Să ne închipuim departe un alt pământ existent.

EPILOG

Cu ochii arși mă întorc. Ici și colo amintire să iști.
Trăiesc acolo/aici căutători de comori,
jalnici negustori, bărbați curajoși,
ziditori ocnași, caralii, caramani, tăinuitori, bărboși,
tupilați surugii, crupieri, mecenati cusurgii,
demonștrânți devotați, pirați și savanți,
trupeți sofiști, salamandre seriale,
șuveici solare, tropotitoare și tropare
amoreze amare, amandine anulare,
arzători filatori, recenzenți, locotenenți, telectuali trucangii,
teteriști temători, orbeți turnători, cazangii,
sufletști, matadori amatori, arhitrave, cușinești:
răpitori, filateliști profesioniști
fotografi de răposați, curieri, curatorii, colorști
jurați, avocați, martori, mareșali, acuzatori suferinzi.

Cu ochii arși mă întorc. Ca să spun.

LUMINĂ SINGURĂ

Deodată Lumina din noi este noapte
mare să fie în ochiul de-aproape,
al meu și al tău, întunericul.

Păsări din cer nu adună-n grânare,
peste vârstă nimeni nimeni, nici iarba
nu sporește cot de pământ, peste lege.

Ziua de mâine va-ngriji de la sine,
destulă-i însă zilei răutatea
și ochiului de trup luminător,
lumina – singura – întunecata.

ORBIRE

Închideți ochii, lumea se dezbracă
Albe lințolii leapădă nerușinată
Bate un vânt de libertate, uneori
Se zvonesc lucruri ciudate și oarbe
Pleoapele lăsate să ningă peste
Țărânilor și visele noastre amestecate.

24 august 1973

SOLARIS

Pentru o stare, pentru o fire
Pentru o adeverire, pentru o păstrare
Pentru o devenire, pentru o suprimare
Pentru o revedere, pentru răsuflare
Pentru o cântare, pentru limitare
Pentru construire, pentru surpare
Pentru păstrare, pentru o clipire
Pentru supraviețuire, pentru întunecare
Pentru luminare, pentru cârtire
Pentru disperare, pentru cârmuire
Pentru pieire, supunere, revoltă, crispă, izbire
Pentru, pentru, pentru pentru zenta
Contra apud ad adversus izbăvire

PREZENT PERMANENT

Nu există viitor – prezent permanent
Ni se promite mereu, ni se spune, e greu
Trăiți și visați, munciți și vis, muriți și visați,
Vor veni pentru ei, pentru ei alte vremuri, ehei.

Doar cadavrele putrezite de mult s-or scula
Când vremea aceea va striga că e ea,
Ca să vadă cum iarăși lor li se promite mereu.
Li se spune – e greu. Așteptați și visați,
Mâncați și visați, vor veni pentru voi, pentru goi
Alte vremuri apoi. Nu există viitor – prezent permanent
Încrustat, reținut de-acel timp care vine și se face
Mereu, timp greu – prezent permanent.

Prima versiune, august 1971

FRACTURĂ

Mamă, nu mai vreau să cresc, strig
Aș rămâne singur și îmbătrânesc, frig
Gândul răsucit ca frunza-n vânt, frig
Vântul taie-n dungă.

Fiule, așteaptă, ochii se închid, frig
O să vină vremea saltului ceresc, frig
Mâine va fi vremea
Timpul nu se lasă
Trupul se chircește, frig
Mâinele se rupe-n frig.

ANIMALE LA MARGINE

Suntem animale la marginea turmei, la pândă
Dar simțim primejdia prea târziu
Instrumentele de supraveghere sunt învechite, nefolosite

Și înceata noastră capacitate de reacție
Devine o adevărată a doua natură.
Grupul, ceata nu ne mai apară.
Scriu, aici la marginea turmei,
înfricoșat, concentrat, deci vulnerabil.

NUMENALE NIMICURI NIMICITE

Nimic-nimeni-niște-neica
Nimeni-nimicesc-nimicul
Nestăpîniți. Numai urma
Nimicului nesfârșită, neașternută.
Niciodată neamul nestrinitei
Numerotări de nori nesupuși,
Năvalei nordului, năpraznică.
N-am nimic din năravul
Neștiuților nevolnici înecați
în murmurul nevoluției.

De la început. Totul de la început.
Teroarea nesfârșitei nimiciri care
Ne micșorează rîndurile. Nu!
Nevolniciei noastre nominale.
Numenale nimicuri nimicite.

Paris, decembrie 2004

FUGA DIN CETATEA SALVĂRII

Ne grăbeam, alergam, alunecam, scânceam de teamă că ne va ajunge din urmă focul, nisipul sau gheața. Mama se opri. Zise, șuierând de oboseală: Nu mai pot. Să-mi trag sufletul. O clipă. Așezată pe o piatră albă, soldurile ei late, toartele unei amfore sparte din care se scurgea lavă răcită, vâscoasă, cu venele groase ale gambelor obosite, păreau fuioare de fum albastru răbufnit din materia cândva fierbinte a pântecului său ce ne protejase. Acum nimic nu ne mai putea apăra. Pedepsa ne va ajunge din urmă, dacă nu ne salvăm.

Hai, Mama, hai, nu-i vreme de odihnă. O privii în ochii verzi cu care mă privise și când îi mușcam sfîrcul țâței unui sân obosit care, deși părea plin, nu mai avea lapte, iar mie îmi era foame.

Mă privi cu dragoste. Nu mai aveți nevoie de mine, părea să zică. Făcu un gest obosit, ca de mîngâiere, spre fruntea mea asudată. Întoarse brusc privirea spre Cetate și carnea ei caldă deveni sărată, apoi tare, pietroasă. Stană de sare lângă care ne odihneam pentru ultima oară. Acolo șezum și plânsem, aș fi vrut să șoptesc. Dar în loc de șoaptă gura mea lăsă să iasă un urlet: Fugiți, altfel neamul nostru va fi mistuit de foc, înghițit de zăpezi, de nisipuri duse de vînt. Am reluat refugiul părinților. Credeam că, precum dînșii, vom reveni în Cetate. Am pornit în bejenie. Nu știam că nu vom reveni.

PE ȚĂRÂNA ACEASTA

*«unde țărmul a fost cruțat
de semnele focului»
Herman Melville*

pe țărmul acesta torturat de imaginație
pe planeta aceasta fundată pe imaginație
pe țărâna asta deștelenită de imaginație
pe balonul acesta mare bolnav de imaginație
pe locul ăsta vindecat de imaginație
unde tranșeele fricii s-au umplut de cadavre ucise de imaginație
nu mai există nici un adăpost posibil, imaginabil,
mai există vreun adăpost?

UCIDEREA PRUNCILOR

Solve et coagula

Deschide gura! Privește steaua de sus! Vin Magii.
Trage aer adânc în piept! Nu-ți fie teamă!
Steaua din cerul gurii poate fi stigmat sau blazon.
Al unei alte rase, al unui alt om. Fii tu acela! Privește în sus, bea aer,
cântă, urlă, nu-ți fie teamă! O lovitură. Au sosit gărzile stingerii.
Desantul pruncuciderii. Gura ți se va umple de sânge. Scurpă-l!
Va îngheța în cristalele roșii înainte de a se coagula,
sau va rămâne fierbinte, vie lavă pe care nimic nu o va dizolva!

24 ianuarie 1985

EROGENEZIS

Észak földje

Egy erdei fenyő kérgén a mókusok
karma nyomot hagy és az arrajárók
a lejtős utca járói és kelői e csöndes
zug lelkes arca fogaid almahéjba akadnak.
Hunyt fény zajok nem ismerem föl őket
korhadt kerítés léce egy-egy csepp felülről
gyufa sercen a nedves dobozon.
Nyugodalmas vasárnap este úgy szeretnélek
szeretni mohák lepedőjén
mint házad földjét ott fenn északon
hallgassunk fiunkra gondolva ki eljön
e látszólagos békét menteni
e tehetetlen csönd duzzadó
illatait szikrázó hamvait a láthatáron
és furcsa zsibbadásom érzem
Feltámadáskor

Az úton elveszített S-nek

Sírfelirat

Örök emlékezet földednek
megátalkodott asszony az eljövő
és a majdani pillanat között, emléke pusztulásnak,
félelem, rettegés az éjtől, a lepedőre hullt levelektől
míg a páros testre ráfagyott a tajték.

Megkövült pillanat

Csak mi vagyunk, kővé vált pillanatban
a pergő eső szálai fehérek
madárrikoltás nyílik a virágok fölött
ajkad oly keserű, akár a méreg.

Csak mi vagyunk, napverten, elveszetten,
és a testünkben harsogó halál
öreg kebled árnyékot vet a földre
termékeny nőm, ki kasként muzsikál

A víz ölelése

Fürjecskémnek

A könny sós hullámverése
Csobog lábainknál,
Az Óceán szintje emelkedőben,
Észak és Dél jégsipkája
Olvadóban. Globális felmelegedés.
És mégis, mind jobban fázunk.
A víz térdünkig, már a szívünkig ér.
Nincs már időnk csak felbugyogni
A sós víz, a könny
Zöld üvegén át bámulva egymást.

Szeretlek, félek nélküled

Skourának

A víz ölében tart, összeköt minket
Elringat. Elalszunk a víz
Karjai közt, Anyánk karjaiban mint vérfertőző
Testvérek, futó szerelmes éjszaka
Után. Napot és Holdat néz
Anyánk, ki meztelenül lepett meg
Ahogy öléből kibújtunk,
fülig véresen, csatakosan.
Legyen nektek könnyű a víz, kívánják
Görnyedő, megtört szüleink
A lábaiknál csobogó víz
tükrében mely sós és meleg
Akár a könny, a halál.

Páncélzatok

Mint holmi cseppek amint a földre hullnak
nyúlánk testük kéken ragyog
nec mulier nec vir nec androgyna, Aelia Laelia.

Az eső boldog e közös zuhanástól,
űri hangokkal itt, e bántó fényözönben

Hullanak egyre a rongyos égből rügyekként
senki se tudja honnan jönnek és hogy
páncélzatuk megóvjá őket a haláltól

Az örökkévalóknak

Oly édes nekünk, örökkévalóknak
Szerelmetek harsány rikkantása

Szokatlan szombat vizsga tekintete
Reggel átsiklik melleden

Földi utunkon sokszor itt éjszakázunk
Miként a porban bármikor meghálunk

Csak egy dal képes felébreszteni
Egy dal lesz s akkor már múlt időben
Egy elfelejtett dal vala.

Mert e két világ között élünk.

Oly édes nektek, örökkévalóknak
Szerelmünk harsány rikkantása.

Őszülők

Elmúlik kisdéd bánatunk, a tényektől kábán,
és halántékunk ősz, miért ne vesznénk el,
várd ki míg csupasszá válik a valódi álarc és nő a haladék
feledve akár egy emlékezés jegenyéje,
ugyanaz a sietős dorgálás elmarad:
bort forralunk magunknak a túl hosszú téli ünnepeken,
árulásainkat, Atyánk, bocsásd meg nekünk,
hamvas halántékd minket fenyít a fényben.

Tél

Télen a fák árnyéka kékesen dereng,
a városban, a nyugati égbolton a nap végső pillanatai, mosolyuk engesztelő,
a hó csikorog a léptek alatt, valahol hasad a jég.
Szaladok, amíg bordáim alatt megsajdul a lelkem,
a fény vöröslő, de újabb fagyok jönnek.
Reszkető kutyák szomorú vonítása,
árnyak az égen, ahonnan hó szitál.

A farkasok minden zugból üvöltenek valamerre, sorsjelek.
Az árnyékos völgyben vízkeresztű halk harangszó.
Nehezen válok meg valódi lényemtől,
fagyos ujjaim közül kihull a rózsafüzér.
Neki kell látnom az okulásnak, az ösvény a halálba vezet.

Valaki forralt cujkától bűzlik, törött üvegcserepek közt.

Adjuk meg a császárnak, ami a császáré.
Az iskolai fogalmazványok mint határjelző oszlopok,
őrzik a birodalom széleit.
Odatúl marad az ismeretlen föld fehérlő hallgató
vidéke akár egy elcsukló dallam.

Mit lehet még a télről mondani,
hogymindig úgy állít be, nem tudjuk féken tartani,
és senki se képes elvadult kristályait köszönteni
egy agyonfagyott hírnök párálló jászolánál.

A viasztábla

Erő~hegyek~völgyek~hegyek~lagzis szelek
Odaát, odaát, jól tudom, mint mozog, mint harap
miként vérzik a görgeteg kő, keresztbe tett combjaid
sápadóban, sápadóban, csókokkal borítottan – imádkozzunk a stabilitásért
Térdre »»reszketek/tűrj, hűvös a puskatus
»»reszkess/tűrök
odaát, odaát – egy hivatalos közegben
melleid felgyűrűzik a szutykos aszfalt simaságát
odaát, odaát, nyáladat szürcsölöm, verejtéked nyakalom,
becézlek, megfeszítelek, ünnepélyesen kerékbe törlek,
majd viasztáblákra kitalált történelmet írok,

suttogok, szomjúhozom, kiáltok, félek, zsibbadó szavakat ejtek,
a virágok hervadtak, rendszerbe állítva, vöröslő szemek, felrepedt ajkak,
áttetszőek, meggyötört testünkkelünk – a hétköznapiak benyelnek.

1971. december 22.

Helycserés halál

A halál itt ólalkodik, akár egy szerepcsere a Bois de Boulogne-ban,
Éltető nedvem elaggott, mint üveg alján a régi bor
Tévedésből azt írtad a címkére: „venenum”, méreg.
A nedű elefántcsont színű, íze a keserűmanduláé.
Megzápult láva, mely a tűzhányó ébredésére vár.
Folyadék, mely ott ég a méhben, amely világra szült.

Menetközben pusztuló világ. Mily tobzódó tékozlás!
Egy lény fele egy másik lény feléhez.
Nem érinthetik egymást. Létezik hártya, mely közékük áll?
Mily páncél oly acélos, hogy áthatolhatatlan?

Két elefántcsont gömb a nyílvevő saját felén
Hegye a tűzben. Hogy megedződjen, nedves gyomor kell.
Ősz és szakállas harcos íjára illik: Céltáblát kereső vak.
A múzeumi tárló íjait feledés pora lepi,
S a csatákról egyetlen szó sem esik.

Vak és ősz harcos emlékezik száműzetése padlásán.
A túlparton fiatal harcosnő meztelen teste
Védőpajzsa egy szemüveg és a messzeség

Uram, micsoda szakadék, egyetlen híd se visz át
Alant szűk utca forgataga.
A Halálos Vasárnaphoz méltó tülekedés.
Helycserés fajtalankodás tetőz a Bois de Boulogne-ban.

1987-2005 november

Neuilly sur Seine, Leonid M. padlásszobájában

Ívfény

Fiunknak, Mateinek

*„szeretetünk nyitott a halálra
mint egy udvarra nyíló ablak”*

Hallgatom nyugtalan álmod jeleit.
Álmodod hogy a gyilkos por beborít.
Vállad körül ott lüktet az ütőér
Forró vezetéke s benne éltetőd, a vér.
Köröskörül – erőszak, hazugság, félelem és az éjjel.
Közöttünk a tehetetlenség éles pengéje. Tele gyűlölséggel?
Hogyan is merjük elpusztítani hűvös acélját?
Lassan odanyújtom a kezem. Nyújtsad a kezed lassan.
A megérintett pengéből lila lángcsóva pattan.
Ami közöttünk született, az a feszültség gyermeke.
Kereszteljük meg. Lepje el könnyünk áldott-sós permete.
Így edződik az acélos penge.
Áldás a markolatnyi gyerekre.

1986–2004, Húsvét

Liliomszál

Liliomszál, te félelmetes,
miért az elefántcsontszíned, öreges, vadóc,
ég és föld közt tovasikló
a patyolat számosai, a megfúltak felé

Liliomszál, te boldogságos,
érintetlen, átfoghatatlan, csodás.
ég és föld közt tovasikló
a patyolat számosai, a tikkadók felé
miért sújt a vég, vadócom, egyetlenem?

Még mit tehetnék

Ha akarjátok, meghalok, még mit tehetnék?
Az egyhangúan durva ősz egyedül talál.
Ha akarjátok, meghalok, még mit tehetnék?

Szájpadlásom tippanós, bennem reked az üvöltés.
Megölöm magam, hogy kedvetekben járjak,
egy légkalapáccsal. S haláltusám akár
egy hosszan tartó magömlés. Ha akarjátok, távozok,
még mit tehetnék? Kezében kalapáccsal
a Szakállas kedvenc jelszavát harsogja:
«Éljen a félkegyelműek nemzetközisége!»

A pickamer hegye szívem iránt, a fogantyú
a falnak feszül. Hagyjatok békén! Megtaszítom. A mellkas süket roppanása
mire a szív a légkalapács ütemére ver.
Lik a falon. Egyetlen esély rést
ütni a falon. Egy lék a mellkason, szabad tér
a szabad szívveréshez. Ha akarjátok, üvölteni fogok.
Remélhetek-e még valamit? Még mit is tehetnék?

1986. november 30.

EROGENEZĂ

PĂMÂNTUL DE LA NORD

Pinul pe scoarța căruia ghearele veverițelor lasă urme
și trecătorii pe strada în pantă, rari,
sunt chipul acestui colț liniștit,
(dinții tăi în coaja mărului, lumina stinsă).

Zgomote pe care nu le recunosc:
lemnul gardului putred, câte o picătură de sus,
un fâșâit de chibrit pe cutia umedă.

E o seară calmă de duminică în care aș vrea
să te iubesc în așternutul plin de mușchi
ca și pământul de la nord al casei tale
și să tăcem apoi gândind la pruncul ce va veni
ca să salveze această aparentă pace,
această liniște neputincioasă, prea plină de miasme,
de cenușiu aprins spre asfințit
și de ciudata amorțeală pe care o simt
în fața Bunei vestiri.

Pierdutei S.

EPITAF ÎN V

Veșnică pomenire pământului tău
înverșunată femeie și-ntre clipa de vine
și clipa de-atunci, amintirea pierzaniei,
spaimă, spaima de noapte, de așternut cu frunze
iar nădușeala celor două trupuri, veștedă.

CLIPĂ CALCINATĂ

Suntem doar noi, în clipa calcinată,
sub ploaia repede, cu ierburi albe,
cresc țipete de păsări peste nalbe
și gura ta-i amară ca stricnina,

Suntem doar noi, pierduți sub soare,
și moartea, ce ne cântă-n trup,
cu pieptul tău bătrân faci umbră-lumii,
femeie roditoare și plină ca un stup.

ÎN BRAȚELE APEI

Valurile sărate ale lacrimii
Clipocesc la picioarele noastre,
Nivelul Oceanului crește,
Ghețurile de la Nord și de la Sud
Se topesc. Încălzire globală.
Și totuși ne este tot mai frig.
Apa ne cuprinde genunchii, inima.
Mai avem doar timpul să bolborosim
Privindu-ne prin sticla verde
A apei sărate, a lacrimii.

TE IUBESC, MI-E FRICĂ FĂRĂ TINE

Apa ne ține în brațe, ne leagă
Ne leagă. Adormim în brațele
Apei, în brațele Mamei ca doi frați
Incestuoși, după o scurtă noapte
De dragoste. Soare și Lună, priviți
de Mama care ne-a descoperit goi,
așa cum ieșisem din pântecul ei,
plini de sânge și mazăgă.
Să vă fie apa ușoară, ne urează
Părinții aplecați, răsfânți
În oglinda apei care clipocește
la picioarele lor, sărată și caldă
Ca lacrima, ca moartea.

ARMURI

Ca niște picături căzând spre pământ
au trupul lung și albastru,
nec mulier nec vir nec androgyna, Aelia Laelia.

Se bucură ploile de prăbușirea aceasta comună,
celeste sunete aici, în strălumina aprigă,

Cad într-una din cerul ros, ca muguri,
nimeni nu știe de unde vin și dacă
armurile îi vor scuti de moarte.

CELOR VEȘNICI

Atât de dulce, nouă, celor veșnici,
strigătul aspru al iubirii voastre,

Stranie sâmbătă cu ochi în-cearcă-ne,
dimineața se pleacă peste sânii tăi.

De obicei înnoptăm aici pre pământ
cum am dormi în pulbere oricând.

Numai un cântec ne poate trezi,
va fi un cântec și atunci a fost,
a fost un cântec pe care l-am uitat.

Trăim acum între aceste două lumi.

Atât de dulce, vouă, celor veșnici
strigătul aprig al iubirii noastre.

CĂRUNȚI

Ne pierdem mărunta întristare, ademeniți de faptă
și tâmpla ni-e cărunță, de ce să nu ne pierdem,
adastă goliciunea adevăratei măști și amânarea crește
uitată ca un plop de-aducere aminte,
aceiași prea grăbită muștrare n-are loc:
ne fierbem vinul iarna în sărbători prea lungi
deci iartă pâra noastră, Tată,
ci tâmpla ta cea sură ne muștră sub lumină.

IARNĂ

Iarna umbrele copacilor par albastre,
în oraș, sub asfințit, surăd iertător clipele ultime ale soarelui,
zăpada scârțâie sub tălpi, undeva crapă ghețuri.
Alerg până mă doare sufletul sub coaste,
lumina se face roșie, dar vin noi înghețuri.
Scâncetul trist al câinilor înfrigurați,
siluete pe cer din care zăpada se cerne.

Lupii urlă undeva în văgăunile de peste tot, semne de soarte.
În văile umbrei sunetul scurt al clopotelor de bobotează.
Mă despart cu greu de firea mea adevărată,
degetele înghețate se rup din șiragul mătăniei.
Va trebui să încep învățătura, drumeagul duce spre moarte.

Cineva duhnește a țuică fiartă, printre sticloanțe sparte.

Să dăm cezarului ceea ce este al cezarului.
Compozițiile școlare transformate în stâlpi de hotar,
veghează la marginea imperiului.
Dincolo rămâne zona albă a ținutului necunoscut,
zona tăcerii ca un cântec suprimat.

Ce se mai poate spune despre iarnă,
că vine totdeauna fără să o putem opri,
că nimeni nu știe sărbători cristalul ei sălbatic,
lângă ieslea aburită a unui vestitor mort de frig.

TABULA CERATA

Forță~munții~văile~munții~văile nunții
Dincolo, dincolo știu cum se mișcă, cum mușcă,
cum sângeră blocuri eratice, pulpele tale încrucișate
palide, palide, sărutate – să ne rugăm pentru stabilitate
În genunchi »»tremur/rabdă, e frig ca într-un pat de pușcă
»»tremură/rabd
dincolo, dincolo – într-un mediu protocolar
sânii tăi denivelează asfaltul murdar
dincolo, dincolo, îți sorb saliva, îți beau sudoarea,
te dezmierd, te răstignesc, te trag pe roată cu solemnitățe,
scriu apoi o istorie fictivă pe tăblițe cerate,

șoptesc, mi-e sete, strig, mi-e frică, emit cuvinte anesteziate,
florile sunt veștede, ierarhizate, ochii roșii, buzele crăpate,
transparente, asediate trupsufletele noastre – înghițite de actualitate.

22 decembrie 1979

MOARTEA, CA UN TRAVESTI

Moartea dă târcoale ca un travesti din Bois de Boulogne.
Seva mi s-a învechit, e ca un vin bătrân într-o sticlă
Pe care ai lipit din greșeală eticheta „venenum”,
Licoarea-i culoare de fildeș, gust de migdale amare.
E o lavă stătută așteptând trezirea vulcanului.
Fluid ce mai arde în uterul din care m-ai expulzat.

O lume ce moare pe drum. Ce dezvăț, ce risipă!
O jumătate de ființă către altă jumătate de ființă.
Nu se pot atinge. Ce membrană nu mai e permeabilă?
Ce armură s-a oțelit, impenetrabilă?

Două globuri de fildeș la capătul dinspre sine-al săgeții
Pusă cu vârful în foc. Călire se face în umede vintre.
Pentru arcul unui războinic bărbos și cărunt: Orb ce caută ținte.
Praful și pulberea se aștern peste săgeata din vitrina muzeului,
În care luptele nu-s nici măcar pomenite.

Un războinic orb și cărunt le evocă în mansarda exilului.
Pe malul opus, nudul unei războinice tinere,
Are drept pavăză niște ochelari ruși și distanța.

Ce prăpăstie, domnule, până dincolo nici o punte nu stă.
Dedesubt vârtoarea străzii înguste.
O înghesuială demnă de Duminica Morții:
Un travesti à l'embouchure du Bois de Boulogne.

Noiembrie 1987-2005

Neuilly sur Seine, în mansarda lui Leonid M.

ARC VOLTAIC

Fiului nostru, Matei

*«iubirea noastră e deschisă către moarte
ca o fereastră care dă spre curte.»*

Ascult semnele somnului tău agitat.
Visezi că ne-acoperă praful actinizat.

Alături de umărul tău, zvâcnet de sânge.
Arteră, căldură rotundă care te frânge.
Împrejur – violență, minciună, frică și noapte.
Între noi, lama subțire a neputinței. A urii?
Cum îndrăznim să distrugem metalul său rece?

Mâna încet voi întinde. Întinde mâna încet.
Lama-i atinsă pare aprinsă arzând violet.
Între noi s-a născut pruncul tensiunii.
Să-l botezăm. Apa lacrimelor, sărată și sfântă.

Așa se căleşte spada de-oțel.
Pruncul mâneru-i binecuvântă.

Paști, 1986-2004

LUJER

Lujer de crin, înspăimântătorule,
de ce ivoriul, îmbătrânitul, sălbatecul?
Între cer și pământ alunecând
spre albele, multele, înecatele

Lujer de crin, fericitul,
neatinsule, necuprinsule, minunatul,
între cer și pământ alunecând
spre albele, multele, însetatele,
de ce sfârșitul, sălbatecul, unicul?

CE-AR MAI FI DE FĂCUT

Dacă vreți, voi muri, ce-ar mai fi de făcut?
Cu violența ei monotonă toamna mă află singur.
Dacă vreți, voi muri, ce-ar mai fi de făcut?

Cerul gurii cleios, urlete ce nu pot să iasă.
Mă voi sinucide pentru a vă face plăcere,
cu un ciocan pneumatic. Iar agonia-mi va fi
ca o ejaculare prelungă. Dacă vreți, voi pleca,
ce-ar mai fi de făcut? Cu ciocanul în mână
bărbosul urlă lozinca sa preferată:
«Trăiască internaționala idioților!»

Vârful pickamerului în dreptul inimii, mânerul
la zid. Dați-mi pace! Apasă. Pocnetul sec al sternului
și inima începe să bată în ritmul ciocanului pneumatic.
O gaură-n zid. Singura posibilitate de-a face
o breșă în zid. O bortă în piept, loc liber pentru
bătăile inimii libere. Dacă vreți, voi urla.
Ce-ar mai fi de sperat? Ce-ar mai fi de făcut?

30 noiembrie 1986

FOGYATKOZÁS

Napfogyatkozás a szemétdomb fölött

„Gyermekeink az idő percei, velük a szájunk betömi”

Fehérvérű delek, fakó napfény, menetoszlopok
hamis lelkenedezése, a robbanás ereje, lenyúzzák a bőrünk,
senki se marad meg, a szemgolyó zöld, repedezett üvegje,
e napfogyatkozások fölé hajló kíváncsi, füstszínű táj.

Verset kéne írni mintha múlt századi
költő írta volna, lopva,
kiégett szemét maradék hamujában tallózni.
titokban

«Oly tágas ének kellene miként»¹⁾ a frissen nyúzott bőr,
Telitorkú kiáltások a túlságosan nyugalmas világért mintha
az évek nyomtalanul osonnának a börtönök nemeztalpain, a cellák között,
a vizeletszagú priccseken, egy szavak nélküli vers, a nagy szavak konganak
a mézesmázosak megfojtanak – a szájpadrásra tapadva, alighogy
előléptettek a beszédre, máris sorolták: lehajtott fő,
kard, mely nem vág, vér, ami nem folyik, muszáj álarcot viselni,
óvakodj, mit se törődj, ne zúgolódj, hallgass
és figyelj, felejts, csússz mássz, nyaljál, dalunk most förtelem –
se kiáltás, se dicséret, se békétlenség, se nyalás,
közöttük meg alvadt vér mint egy böszen elvakart fekélyen.

Sokszorosítás, üvöltés, fogcsikorgatás.

E látszólagos jótól, vigasz-hazugságoktól,
jelentésektől, hamisságoktól, a lábán felejtett búzától,
telepen rozsdálló vasaktól...
a közöny síkos útja köt össze várost és falut
senki se kötődik senkihez, a szavak
a barázdában hevernek, mint az otthagzott
kukoricacsövek, mint útszélre ömlött gabonaszemek.
Szárazsággal indultunk, s ha elvégeztetik, a besározott elvek
lámpavasra kerülnek, testünk képmását máglyán elégetik,
alagútfúrással kezdtük, majd örvendeztünk a fekete kenyérnek,
mikor az idegen katonák kivonultak, mindenki szabadon
lélegzett föl, hittük, hogy ők a hibásak, és ...

Gépkocsi, tévékészülék, villa kellenének, teadélutánok, hová mi is meghívót kapunk, a jelen nagykutyái színes családi képeket küldenek, úgy váltják asszonyaikat, ahogy a széket, amin ülnek, míg a vörös szónokok elvszerűen beszélnek az erkölcsről és a megtartóztatásról a vágyaveszett, ujjongásba és pompába kábult proletároknak.

Mi, hogyan, meddig, ki az áruló, én magam menedék, talmi előjog után nézek és hallgatok, mikor nyomtalanul tűnnek el a névtelen parancsnak behódolt szavak. Nyomokból írják a történelmet, legyünk előrelátók: vesszenek az irattárak! E törékeny egyensúlyról, a bűnbakok menesztéséről, az ostobák magas polcra hágasáról, mert mi sem vész el, *«az Ember – a legdrágább kincs»²⁾*, lesz rá gondunk. Az üzem fölött kóválygó madarakat megperzseli a mustárló gáz, a törvény megvéd, senki se tudja, mi a törvény. Rendben minden, baleset nincs, csupa illedelmes hulla, csupa szófogadó, feledékeny, kába, hallgatag, kimért, sajtolat emberek. Sejtheted, hogy e sorok távol állnak attól, amit a hivatásos tollnokok versnek neveznek, és megtalálják, elolvassák, egy már kész ügyiratcsomóban idézik őket. Valamit a szabad gondolkodásról és véleménymondásról, a feltartott kezek egyhangú szavazatáról, hogy lássák, ki kire voksol, valamit a jogokról, senki se tudja, *„mi a teendő”³⁾*. *«Országunkban nem lesznek többé visszaélések»⁴⁾*, a hóhérok nyugdíjat kapnak, a forradalom áldozatokkal jár, nemde? Istennek hála, nálunk az ujjainkon számolhatjuk meg őket, de hány kéz ujjain? A tenger partján, a folyó túloldalán felállítjuk majd a gyász oszlopát, s a fakó delek vére mindig fehér.

«Vecsnaja szlava gerojah pavsim za szvabodu i nyezaviszimosztyi»⁵⁾
Naiv ujugurok, a keleti paradicsomból, úgymond felső parancsra vártak, hogy meghozzák a tankok és a kipufogó gáz szabadságát. Ne zsörtölődj, intenek, jönnek majd nyugatról, északról, délről Mindenfelől, idegenek, a szabadság vérpadáról. Örvendj, hogy a tied erősek s a nép egységes választottjai körül. Erkölcsi erő, a pusztta kézzel vívott harc, bocskoros népi háború, ökrös szekerek ágyút vonszolnak hegyi utakon ama százados vár felé, ahol az ősök, ha kellett, halni tudtak. Többé nem akarom. A kőarcú történelem és törlésem az állományból, mert hősi halált haltam, nem segítenek remélni, elég volt.

Minek az, reménység, miért örökké holnap, a gyerekek, az unokák, a jövő?
Mikor lesz már Ma, mikor Most, mikor Itt, mikor dől kardjába a remény?
A tankok füstje, akár a gyáráké, gyilkol, merre és mit fogunk utolérni?
Mire várni, titkos irattárak, elodázott igazság, titkos jelen,
titkos a múlt, nem időszerű, na ja, hát persze, a jövő.
Mindig ugyanaz a világgal egyidős, rút, agyonsminkelt arcú remény,
Agyonfizetett ringyó, combjaid közül bágyadtan nézem a jövőt.

E történelmi combok közt politizálni, meg nem, túrni, senkitől se kérni kegyelmet.

A törékeny egyensúlyról, az unos-untalan vitatott határokról,
a bölcs uszításról, pecsétekről és aranytollakról,
rejtett szándékú szerződések, méreg, ma – én, holnap – te, eljön ő, az idő.
Történelmi eseményekről, földrengésekről, leprás szavakról,
az összevont lepragyanús, oroszlán-szemöldök, amit bőrszivar parazsa perzsel,
érzéketlenül füstölög, krematórium.

Földrengés után a romok közt más-más módon pusztul az ember
betemetve, szomjukban megveszett állat harapásától,
a vérhas sáfrányos nyomait csurgatva a porba,
megrepedt tartályból elillant ammóniák gőzét eregetve,
a folyó megmérgezi halait, míg az emberek harci dalokat harsognak,
a marhák bögnek, napalm-felhők fölötti sáskaraj – a repülők
akár a vérhasos, bombák bélsarát zúdítva a földre.

Trágya, eszmények, forradalmak, jelszavak,
éljenzések és indulók nemes egyvelegéről, megszállottakról,
az emberiség e mentői kioldják a robbanó gyutacsot
meghúzzák a történelmi szólamok ravaszát
a dicsőségről, sorsról, feladatról, hazáról, fajról és szerepről,
mindarról, ami volt, hogy tudjuk, mily szar ömlik még reánk.
Sebaj! A szólásszabadság gumibotjai
Gdanskban, Moszkvában, Pekingben, Párizsban, Szarajevóban,
a Dunánál a Gellérthegy alatt, a newyorki metróban,
hímtagok a lányok testében, szelíd apácák
felbuzgó spermához edzett szájában,
az igazak ánuszában, a fegyverkereskedő képviselők
fülében, akik egyhangúan a leszerelésre szavaznak
és a mártírok nedves tenyerében.

Megsokszorozva, üvöltve, csikorogva, kerékre feszítve a sokszínű
remények által. Ígéretetek, tárgyalások, fogadalmak, jelentések,
viták, tanácskozások, leszerelések, a fegyverkészletekről,
a hízelgő kutyákról és a megtorlás egyensúlyáról.

Lincselés, a máglyák fölött, a cellákban, az üzemekben, a tereken, az iskolákban
megégett könyvek, kiégett lelkek, égett bőr, kiégett csillagok.

Napalm felhők, a robbanás fehér vére és hamis rikkantás
a fakó napfény jegyében.

Románia, 1972. E Csendes nap évében.

¹⁾ Ion Barbu

²⁾ Dzsugasvili, alias Sztálin

³⁾ Vlagyimir Uljanov alias Lenin egy szövegének címe

⁴⁾ N. Ceausescu

⁵⁾ szovjet hősök emlékműveinek felirata Kelet-Európában (pl. Kolozsváron)

(A poéma Ieronim Laur álnéven jelent meg a hetvenes években a párizsi Limite c. emigráns irodalmi folyóiratban)

ECLIPSĂ

ECLIPSĂ DEASUPRA GUNOAIELOR

«Copii noștrii sunt călușe pe care vremea ni le-nfundă-n gură»

sângele amiezelor alb, soarele palid, strigătul calp
al coloanelor mășăluind, forța exploziei, vom fi jupuiți,
nimeni nu va rămâne, sticla ochilor verde, crăpătă,
acest peisaj fumuriu privind aplecat eclipse solare.

de scris un poem ca și cum ar fi scris de-un poet
din veacul trecut, de ascuns,
de răscolit gunoaiele arse și câte mai rămân prin cenuși.
de ascuns

Ar trebui un cântec încăpător precum piei jupuite,
Strigăte mari în apărarea lumii prea calmă ca și cum
anii ar trece fără urme pe pâsla închisorilor, printre celule, pe priciuri
mirosind a urină, un cântec fără cuvinte, cele de vază sună dogit,
cele mieroase sufocă – pe cerul gurii lipite, cum
am fost învățat să vorbesc, cum mi s-a spus: capul plecat,
sabia care nu taie, sângele care nu curge, masca – e nevoie s-o porți
teme-te, nu lua în seamă, nu cârti, taci
și privește, uită, târăște-te, linge, cântecul nostru – acum prea urât,
nici strigăt, nici laudă, nici cârtire, nici lins,
sângele-nchegat între ele ca pe o eczema disperat scârpintă.

De multiplicat, de urlat, de scrâșnit.

De-acest bine-aparent, de minciuni consolată,
de rapoarte, de falsuri, de grâul pe câmp,
de fier ruginit pe șantier...
indiferentă șoseaua cu mângă leagă orașul de sat
nimeni nu se leagă, cuvintele zac printre brazde ca
știuleții uitați, ca boabele scurse pe marginea drumului.
Am început, cu o secetă, vom sfârși, îmbălăte principii vor atârna
de felinarele străzii și trupurile noastre vor arde'n efigii,
am început săpând tunele și bucuroși că-i pâinea neagră apoi,
când au plecat soldați străini toți răsuflau
nestingheriți, convinși c-a lor e vina și...

Vrem mașini, televizoare, căsuțe și ceaiuri la care
să fim invitați, grangurii zilei trimit colorate
fotografii de familie și-și schimbă nevestele după
scaunul pe care-l ocupă când tribune roșii vorbesc
principal despre morală și-ascează către proletari asexuați,
zăpăciți de urale și fast.

Ce, cum, câtă vreme, cine trădează, eu însumi caut refugii,
un privilegiu de tinichea și tac când pier fără urme
vorbe supuse sub dictare-anonimă.

Istoria se scrie din urme, prevăzători să distrugem arhivele.

Despre acest echilibru fragil, despre concedierea acarilor,

Despre urcarea-n scaune-nalte a proștilor, nimic nu se pierde,

Omul – cel mai prețios capital, vom avea grijă.

Păsări deasupra uzinei pier arse de gazele galbene,

Legile apără, nimeni nu știe care sunt legile.

Totul e bine, fără-accidente, cu morți cumiți,

Cu oameni cumiți, uituci, zăbăuci, tăcuți, moderați și ștanțați.

Și temerea că aceste cuvinte, departe de ceea ce

scribi oficiali numesc poezie, vor fi găsite, citite,

citate-ntre foile unui dosar pregătit.

Ceva despre libertatea de a gândi și a spune,

despre vot unanim prin ridicarea de mâini,

să se vadă cine cu cine votează,

Ceva despre drepturi, nimeni nu știe ce-i de făcut.

«În țara noastră nu vor mai avea loc abuzuri», călăii au pensii,
revoluția cere victime, slava bogu la noi pot fi numărate pe degete,
câte mâini? La marginea mării, dincolo de fluviu, se va ridica
stela funebră și sângele alb al amiezilor palid

«Vecinaia slava gheroiaș pavșim za svabodu i nezavisimosti.»

Naivi uiguri pe malul râului răsăritean așteptau, zice-se, ordin înalt

Să aducă libertatea cu tancuri și gaze de eșapament,

Nu cârti, mi se spune, vor veni

dinspre-apus, dinspre nord, dinspre sud

Dintr-acolo străini ghilotinați de libertate.

Fii bucuros că ai tăi sunt puternici și poporul unit

în jurul aleșilor săi. Forța morală, lupta cu mâinile goale,

război popular în opinci, care cu boi trăgând tunuri

pe drumuri de munte

unde ne este cetate de seculi și-n care strămoșii

au știu la nevoie muri.

Nu mai vreau. Istoria cu chipul ei de piatră și ștergerea mea
de pe liste,

Căzut la datorie, nu mă ajuta să sper, nu mai vreau.

De ce atâta speranță, de ce mereu mâine, copiii, nepoții, viitorul
Când va fi Azi, când Acum, când Aici, când se sinucide speranța?
Gazele tancurilor ca și cele din fabrici omoară,
încotro, ce vom ajunge din urmă?
Cine așteaptă, arhive secrete, adevăr amânat, prezentul secret,
Trecutul secret, nu e momentul, da, desigur viitorul.
Aceași speranță sluțită de farduri, bătrână cât lumea,
Curvă plătită scump, între pulpele tale zac obosit privind spre viitor.

Să fac politică între pulpe de curve istorice, să nu mint, să îndur,
să nu cer nimănui îndurare.

Despre echilibrul fragil, despre granițe mereu contestate,
Despre învrăjbirea savantă, despre parafe și stilouri de aur,
Tratate cu gânduri as, otravă, azi – eu, mâine – tu,
vine ea vremea.
Despre evenimente istorice, cutremure, lepre verbale
Când fruntea de leu încruntată, arșă de jarul trabucurilor,
Insensibilă fumegă a crematoriu.

După cutremur, printre ruine oamenii mor felurit
Sub ziduri, mușcați de animale turbate de sete,
vărsând dizenteric mълuri gălbui peste pulberi,
fumegând amoniac scurs din containere sparte,
rълul își otrăvește peștii și oamenii urlă marșuri războinice,
vitele rag, lăcuste peste nori de napalm – avioane sluțesc
pămълntul cu jeturi de bombe precum dizentericii.

Despre acest amestec nobil de bălegar, idealuri, revoluții, slogane,
urale și marșuri, despre maniaci ce salvează-omenirea apăsând
pe detonatoare istorice, pe trăgaciul frazelor mari
despre măreție, destin, datorie, patrie, rasă și rol, despre
ce-a fost ca să știm ce rahat va veni,
Nu-i nimic. Bastoanele de cauciuc ale libertății cuvântului
La Gdansk, la Moscova, la Pekin, la Paris, la Sarajevo,
Pe Dunăre sub dealul Gellért, în metroul din New York,
ca niște phalusuri în trupul fecioarelor, în gurile
cuvioaselor maici apostolice obișnuite cu jeturi de
spermă, în anusul dreptilor, în urechile deputaților
neguțători de arme votând unanim dezarmarea
și-n palmele umede ale martirilor.

De multiplicat, de urlat, de scrâșnit frânți pe roata speranțelor
de toate culorile. Promisiuni, tratative, angajamente, rapoarte,
dezbateri, consultări, dezarmări, despre stocuri de arme, despre
câini gudurându-se și despre echilibrul terorii.

În linșaj, peste ruguri, în carcere, în uzine, în piețe, în școli
cărțile arse, suflete arse, pieile arse, stelele arse.

Nori de napalm, sângele alb al exploziei și strigătul calp
în ziua soarelui palid.

Anu[s]l soarelui calm
România, 1972

N.A. Textul a fost scris în 1972 în România și publicat, sub pseudonimul Ieronim Laur – pe care-l folosisem deja în Tribuna de la Cluj – de către Virgil Ierunca, la Paris, în revista Limite /1979, nr. 28/29, p. 23-24/. Versiunea actuală conține neînsemnate corecturi tacite față de textul din revistă, care fusese cules de un linotipist francez, și câteva rare adausuri pentru rezolvarea unor probleme de ritm și de sens.

ESEMÉNYEK

Gyerek valék

Gyerek valék megmászta a ház mögötti dombot
Egy zsenge birsalmafa és egy ódon bádogkrisztus
Közötti ösvényen
A sárga szakadék felé alatta
Az Úr Háza kisded világunk
Nyugalmát vigyázta,

A koszorúba font csalán virága
Fönt, a kopár csúcson, a fűszálak,
Egy árva lány fehér tincsei,
Năgară Anyám fűrtjei
Simogatták szemhéjam homlokom.

Szemem felpattan, ringatózom az ég
Zöldesen ölelő áttetsző, kemény vizében
Mintha titokzatos fürjtojás mélyén

A világ nem létezik, a világ volt és csupán
egy vörös léggömb madzagja fűz hozzá
Őszi napkelte
Tordán a cementgyár mellett

Fogaim közt a zsinórral mondom nektek: *Salvae*. Röpüljetek!

Dixit et salvavit animam meam.

Egy bocskoros katona

A Marhavásár ahol véget ér, vasalt csizmák tapodta tér
A várost hirtelen lezárja, szabadítók dülő csizmája.
A Vlad Ţepes utca huszonöt szám alatt
Ahol az udvart medencék és feslett fehér krizantémok borítják
Egy bocskoros román katona hever hanyatt
Tegnap vitte el a tífusz, megmerevítve minden ujját
Amint éppen salakba tűr, száját a napra tátva.

Hőség vagy fagy végzett vele és senki se meri
Száját összezární. Ezért mászkál mindegyre ki
És be a zöld és kék legyek raja szájüregében
Honnan a román nyelv buzgott fel még nem is oly régen.

Háború után, korszak kezdetén

Háború után, korszak kezdetén, mikor a ruszkik, hatra-vakra
a Terra felén hetyke bugrisként fölültek a bakra,
mindent elevenen megnyúztak, nyakát tekerve a kotló tyúknak,
pinavadászni elindultam.
Esőbe fúltan. Púposkával táncolok, büszke kiskokas vagyok
a Szűzike utcai Munkásotthonban
(ünnepnap volt, böjt utáni vasárnap)
az izgalomtól kigyúlva abban sántikálok,
hogy majd egy jó ürügyet találok, aminek alapján
később jöhet a szext is, mondaná marius ianuș,
de lehet, hogy már le is írta maria banuș.
Csak úgy izzik a táncterem, balkezem a dögös Píse csicsét markolássza,
előre hajlok s feneke alá nyúlva magamra emelem.
Úgy szorítom, erősen, hogy mint a nap, kigyúl,
minden tagom a tangó hevében tántorul,
mellbimbói meg döfködnek vadul.
Szext Téns' Elvira, vigyázó nénikéje a felügyelő széken,
megszokta már a budipucolást, a vörös szalagot
lengetni minden gyűlésen, családi s téli ünnepélyen,
azt mondja, ha netán fájna, a libazsír
használja, sokkal jobb a disznózsírnál, különben
nagy a veszélye, hogy a Monostoron egy kútnál valaki megkefélje.
Seggébe csíp, de gyorsan ki is fullad a szenvedélye, mert
senki se próféta e tetű helyen, hiába hogy
Nagyvilág a neve. Nyugi tehát, ne olyan hevesen,
szóltam Púposkának, a nagylánynak kegyesen,
miközben Crina úgy odalett, melaszából készült kenetet
dörzsölt csicsére, hónaljára, kemény segge lyukára,
ringott mint fadobozban a marmeládé, amit késsel
a Nagymama vágott széjjel, úgy is mint őszanya.
Az égi deszka felnyögött alatta míg alaposan befűtöttem;
A parkolóban nagy ijedtség, amitől én is meglepődtem,
mert egy nagylányra számítottam, de csak egy selypecske volt előttem.
A kemény földön fekve, a Semmit öleltem dögönyözve,
vagy ki tudja, tán egyetlenem-halálom akaszkodott rám mindörökre.

Kolozsvár, 1954–Elancourt 2006. december 6.

Az árnyas hasíték

Amikor taknyos kölyök valék,
Kis szóke barátnőm, egy vakarék,
Aki a szomszédék lánya volt,
A neve Rozalica volt.

Lába közt árnyas hasíték ásított,
Azt mondták a haverek hogy hű de mély
De máig se tudom az ember azon hová juthatott.

Azt mondták kismadár a neve
De nem volt mit kezdjenek vele,
Csak az én szerszámom passzolt bele
Ezért én bámulhattam és kefélhettem vele.

Fejemen autós sapka volt, az ő arcán mosoly,
A házon, ahová bújtunk, ajtó-ablak se volt,
Az udvar közepén, sok-sok szűrős bokor
közt katonák alig-elásott koponyáira leltünk
mellettük tölténytáska s tán benne a lelkük.

1944. augusztus 23.–2004. augusztus 23.

Közmondás

Atyaságos, rebellis, szűz Romániában
egy akkora házban mint egy agyonlőtt
ló traktorra vált koponyája
félszemű bajszos tábornok lakott
örökké taknyos orra csapként csobogott,
hullt csöppre csöpp levesébe vitézül
anya mulatta, apa siratta, a fiú zokogta
leves után legott a világ szófosott
míg kommunizmust mértek gépdaru tövén a sorba'

Ebédkor a nagy asztal körül
mindenki pimaszul osztotta a semmit.
«De jutalmul akinek messze ért a nyelve
öt év dukált a sóhegyekbe».

2004. augusztus 26.

Tehozzád éntőlem

A világ olyan lesz mint te meg én
Jelszavakat rikoltoz s ül a fenekén
Mélysovén indulat bódulatában
Olvasva motyog egy latin latrinában

Szemetet ringat a tenger sima tükre
Parton, szigeten fenevadak közt megülve
Az emberek ugatnak harapnak hátulról dognak

A szédület, a kín, a rengés kibuktat
Senki se képes magától szabaddá válni,
Uram, hitünket meg fogjuk még találni?
A boldog hentes sarkán kuporog szarva-nyögve,
S latin latrinán sovén-ül mindörökre.

Indulás szünidőre

(Ünnepi versezet)

Végre kimozdultunk. Anya diós tésztát sütött
és a rántott csirkét kendervászonba göngyölte.
Apa, a földiek zsidósan nehézkes, természetes őse
elhelyezte a hűtőből kiemelt fehérbor párás üvegét
a jégszilánkok közé a bádoggal bélelt dobozba.
A hegybe vájt sötét verem
fűrészpora megóvta – magába szívta nedvét
melegét és vérét, mily szibériai hideg!

Beültünk a négykerekű páncéldobozba,
vöröslött mint a novemberei forradalom lobogója,
mint egy csokor vérmes pipacs.
Gheorghe bátyó, a szent? Apa testvére vezette a jobbkormányú
masinériát, volt műegyetemi társától való
alkalmi vétel, amikor hazatért tíz évi számkivetés után,
hibbant volt és szakállas, akár egy borotváját elkártyázott skót.
Én kedves nagybátyám, Salvarzannal kezelt, szifiliszos törpe,
neki volt egyedül hajtásija,
kisebb fajta főnök lett a családban.
Bányásznyugdija volt, a rádióból megtanult skótul,
és rendesen büntetést fizetett a Különleges Ellenőrző Osztagnak
ellenséges rádióadó hallgatása
miatt.

Mindannyian más-más korúak, egyaránt gyermekek voltunk,
nyugdíjasok, csecsszopók, szenilisek,
dolgozók és dolgozó nők, régi alkalmazottak, háziurak és háziasszonyok.
Pokoli, vagyis baloldali zűrzavar és bolondulás volt,
enyéimmel mind egy szálig boldogok voltunk,
hogymondtalanul nyaralni mentünk.
És akkor Bum! hirtelen minden leállt. Mi van?

Sofőr bátyánk koponyája a szélvédőbe szaladt,
marhatók egy Tiffany-vázában vagy egy elefánt
szétmorzsolta borostyán.
Termetes apám ostobán vigyorgott,
menekült volna a páncélozott bádogdobozból.
Anyá kezében a kendervászon bevérzett
akár egy zászló mely élete Hősére terül,
és csorba szájával szólni próbált,
elülső fogai híján, amiket kivert
a sűrűn igazodó kormányrúd.
Egyik szemét tenyerén tartó Küklopszként végül magányos
szemtanú maradtam.
Mindenki más behunyta a szemét, a motor felforrósodott,
a rádió a Szeretett Vezér
egy emlékezetes beszédét sugározta.
A hazafiság foka tűrhetetlenségig hevült,
oly hevesen, hogy megsültünk benne, a vörös
bár lehet, hogy sárga, vagy éppen kék kocsipáncélja óvott,
mely annyi ideig megmentőnk volt.

És húsunk füstje az égre szállt.
Égő gumibroncs a tiltakozás. Az áldozatot fogadták. Ej, te Fajtám!

Consecutio temporum

Senki se tudja hogy mivel járnak
ilyen-olyan tettek,
hétig számolni odatettek
s behunytuk szemhéj nélküli szemünket.
Mi hittünk benne, hogy örök-
lakást kapunk, senki se űz el
a század emlékezetéből,
de gondoskodtak a fedőről
amely időnként felpöfög.

Reméltük kimosdatnak a sárból
s a szennylé bűze is elkerül,
erős illatú permeteket szereztünk
kiutalásra, kockáztunk, nyertünk
sok Zöld Reményt a dugig
tömött Aprozárból.
a muroktól megtelt a szájunk,

A tört krumpli vályúba került:
mosléknak, hogy eszmékre sose vágyjunk
a káposzta elrohadt nem kellett tölteni
a paszternák kurvapeccér likunkba
feldugva kicsírázott.
Voltunk a túlvilág megtérni látszó dalnokai
A macmac eszmény, D. Donald behódolói
sültkrumplival tömött libái.

2004. augusztus 31.

Decemvriusok

Kettőjük közt, december harmadikán, két decemvriustól közrefogva
– két arkangyal hatalmas, vanádiumszármnyal – izgatottan, kuszán írok.

rozsdás kézzel, kádmiium-foltok, vérfoltok a lépcsőházban,
vörös tintacseppek a jelszavak alkonypír kreppapírján.

Az ég felé menetelünk, hármásban, én köddé válva,
füstté, szmoggá, kígyózó csíkká vékonyodva
kit a hatalom parancsára az Arkangyalok szigorúan őriznek
hogy meg ne lépjek, s jussak a Felső Birodalomba
a véghetetlen száműzetés helyett véget nem érő
mondatokat, büntetésként az elmondott, papírra vetett hazug szavakért.

2002. december 2-3.

A Siralomvölgyben

A Siralomvölgyben
hová kimúlni jöttem
a szakadék balján
a keresztfa alján
az Úr koponyája.

A varjak rájárnak
szemgödrébe vájnak
valahol jaj de rínak
szerelmeink elnyílnak
belepi őszi rozsda
kánon lekaszabolja
nagyvíz megmocskolja
kavarja-sodorja
terülő éj palástja
holtak feltámadása

2008. március 11.

Katonai temető

Apámnak, Alexandru Victor túlélőnek

A Radnai hegyekben a medvék a málnást kutatják
A fűben hentergő bocs az égre néz és az Atyára.

De hogyha mélyre ásunk, sok fehér csont kerül elő
A gombák közt megbúvó keresztek alól
És a golyók rozsdazöldjét elrejti a fű
a kapadohány tekergő füstje alatt
Mely csípős és átható – roham előtti
emlékeztetőül.

Transzfer

Apám szétmállott, mítosz lett belőle,
Ágyúkon látták, ágyúkra kucorodva látták.
Nem kell immár semmi sem, öreg árva vagyok,
örökké szomorú és pénzhiányos.

Ha megöltem őt, általdöfve egy kígyót
Egy rejtett, víz áztatta falon,
Úgy ártatlan vagyok akár egy csecsemő
mert bosszút álltam én, a páncélos angyal.

És te, nővérkém, ki örökké feltámadsz
és mindig szomorú fallá változol.
Feküdj le, álmodj, ringatózz vagy repülj el.

Lebegni fogsz a vizeken és a tajték buborékjain
fennakadt, ágak fésülte fanyar virágokon,
és hercegi kezem a halántékom alatt,
hűvös kezem akár egy könyv lapul.

Muszáj-keverék

Kutyaharapást szőrivel, mondta valaki
Jóemberek, idilli kocsmákban isznak
Nem, nem, már nem lehet bármikor
Miért ez a kéretlen józanodás?

Muszáj-keveréke a földszíni városinak és sápadt szántogatónak
Mily csodafajzat születik majd belőlük?

Körös-körül a lángoló mező, a város
égő oszlopokkal kerítve, rubinvörös.

Ostromolják a várat és az érdes tenyerek a győzelmet
ízlelgetik, már hányadikszor?
Hamuszürkén és kietlenül üt ki rajtunk a verejték.

Rozsdás csövek

Rozsdás csövek kelet s nyugat közt.
Szennylében gázoló menekülők özöne.
Acélvagonokba zárva, magzatpózban
Órákon át lesve az átszelendő tengert.
Minden óra sebet ejt, az utolsó megöl.

Zabot vetnének az aszfalton
Barbár, megújuló energiák
a lóerőkhöz, az Erő lovaihoz.

Horror vacui. Túltelt közlekedőedények.
Törvényszerűen kicsordulnak.

A herékből sperma lövell, a vírusok beépülnek.
Boldogan pusztulnak el a harc mezején
mélyen a Királynő méhébe jutva.

Megtérnek majd, kucorgó magzatokként
a Radnai hegyekbe, a Cenk tövébe
a Plevnai útra,
Hogy óvják a hazát, halálisan szeressék.

2003. október 22.

EVENIMENTE

COPIL FIIND

Copil fiind urcam pe dealul din spatele casei
pe cărarea ce trecea între un gutui tânăr
și un bătrân Crist de tinichea
spre râpa galbenă sub care
Casa Domnului veghea
pacea lumii noastre mici.

Cunună cu flori albe de urzici.
Sus, pe culmea golașă, firele ierbii,
pletele cărunte ale unei fete orfane
Árva lány haj, pletele Mamei
mă mângâiau pe pleoape și frunte.

Deschid ochii, plutesc în apa dură,
străvezie a cerului rotund și neted
ca într-un ou de prepeliță obskură.

Lumea nu este, lumea a fost și de ea
mă leagă doar firul de ață al unui balon roșu,
ca un Apus de soare toamna
pe câmpia Turzii, lângă fabrica de ciment.

Țin firul între dinți și vă zic: *Salvae*. Urcați!

Dixit et salvavit animam meam.

UN SOLDAT ÎN OPINCI

La frontiera Târgului de vite, strivit sub cizme potcovite
orașul se termină brusc, cizme eliberatoare, nezăgăzuite.
Pe strada Vlad Țepeș la numărul douăzeci și cinci
în curtea cu bazine și albe crizanteme explodate
Zace culcat pe spate un soldat român încălțat în opinci.
De ieri mort de tifus, cu degetele rășchirate
Ca și cum ar scurma zgura, el cascadează spre soare.

A căzut de căldură sau frig și nimeni nu are
Curajul să-i închidă gura. Așa că muștele verzi
sau albastre coboară și ies din această văgăună
din care a izvorât cândva limba română.

CRĂPĂTURĂ OBSCURĂ

Când eram un țânc mucos
Aveam o mică prietenă și blondă
A vecinilor fiică
care se numea Rozalică.

Avea între picioare o crăpătură obscură
Despre care prietenii ziceau că e adâncă
Nu știu unde ducea și nu știu încă.

Unii o numeau păsărică
Era pentru ei prea mică
Doar eu aveam țămburușul potrivit
Așa că am avut drept la futut și privit.

Purtam o șapcă de automobilist, ea era surâzătoare
Ne ascundeam în casa fără uși și ferestre
În mijlocul curții cu brusturi și țeste
De ostași îngropați nu prea adânc,
Ce purtau încă o cartușiera la oblânc.

23 august 1944–23 august 2004

DUPĂ RĂZBOI, LA ÎNCEPUT DE ERĂ

După război, la început de eră, când rușii, volnici,
brodnici și narodnici, cuceritori a jumătate Terră,
juliseră toate moțatele și cloștele pe ouă,
eu începeam să caut pizdulici.
Azi plouă. Dansez cu Cocoșata țăntos ca un cucoș
La Clubul Muncitoresc de pe strada Hymenez
(duminică post-prandială, zi de sărbătoare)
și de tensiune roș mă străduiesc să inventez
un plauzibil pretext în baza căruia să putem,
mai târziu, face sext, cum ar zice azi marius ianuș
sau poate chiar a scris cândva maria banuș.

Sala e încinsă și cu mâna stângă prinsă între țâțele Cârnei mortuare
Mă aplec și o ridic de fund spre cingătoare.
O țin atât de tare strânsa că în curând se face soare,
de dogoare ne picură-n tangaj tang-oul
Și sfârcurile ei străpung furoul.
Sext Tant' Eliza, a sa mătușă protectoare, de pe scaunul
de supraveghetare, obișnuită să curețe buzi și să fluture panglice
roșii la mitinguri, la sărbătorile de iarnă și la cele clanice,
o sfătuisă că, dacă o doare, să folosească unsoare
de găscă care e mai bună decât cea de porc, altfel
riscă să devină cadână la o fântână din cartierul Mânăștur.
Unul o va pișca de cur dar pasiunea face repede fâs căci
nimeni nu-i profet în satu ăsta mic, de-i zice
Lume Mare. Deci, blând, să ne iubim mai pe răcoare,
am sfătuit-o pe Gheboasa fată mare,
în vreme ce, profund atrasă, Crina se pregătea să-și ungă cu melasă,
țâțanile, subsiorile și noada curului său tare ca marmelada
din cutiile de lemn, pe care o tăia cu cuțitul, Mama Mare,
cea din care ne tragem toți, cu mic-cu mare.
Fu tare scândura de cer sub care ne-am iubit;
Atât de mare groaza din parcare, că mirarea-mi nu fu mică
Că mai avui utila de schimbat o fată mare-n fata mică și peltică.
Culcat, înfipt în solul tare, strângeam în brațe o Nimică
Ori, cine știe, chiar moartea mea cea mare și unică.

Cluj, 1954 – Elancourt, 6 decembrie 2006

PROVERB

În România paternică, revoluționară și castă
Într-o casă vastă ca o țeastă
De cal împușcat și devenit tractor
Locuia un mareșal mustăcios și chior,
Mereu răcit nasul său părea izvor,
Picături cădeau în ciorbă cu onor
Mama râdea, tata plângea, fiul scâncea
Lumea era guralivă, după ciorbă ce taclale,
Comunism vărsat sub macarale

La prânz, în jurul mesei lungi
Toți aveau un obraznic chef de vorbă.

«Dar cine limba lungă are
Cinci va tăia la sare!»

26 august 2004

DE LA MINE PÂN-LA TINE

De la mine pân-n la tine
Lumea devine ca mine, ca tine,
Scandea lozinci șezând pe vine
Se lasă cuprinsă de mreje șovine
Cârtește-n surdină-n latrine latine.

Gunoaie plutesc pe apele mărilor plate,
Pe țarmuri, pe insule, izolate, fiare înveninate,
Oamenii latră, mușcă, fac amor pe la spate.

Vârtejul, spasmul, cutremurul vine,
Nimeni nu poate să se scape pe sine,
Doamne, ce rost să mai credem în tine,
Măcelarul fericit se așează pe vine, se scapă pe sine,
Screme letrine șovine în latrine latrine.

PLECAREA IN VILEGIATURĂ

Poem de zile mari

Ne-am urnit în fine. Mama făcuse prăjituri cu nucă
și învălea puiul pane într-un ștergar de cânepă.
Tata, greoi ca un jidov, strămoș uriaș al pământenilor,
punea sticla cu vin alb aburind, abia scoasă din frigider,
în cutia blindată printre bucăți de gheață sfărâmată.
Depozitul de sub coasta dealului, întunecat
o păstra în rumeguș – să absorbă umiditatea
și căldura și sângele, ce frig siberian!

Am intrat în cutia blindată, cu patru roți,
roșie ca și drapelul revoluției din noiembrie,
ca un buchet de maci însângerați.
Unchiul Gheorghe, sfântul?, fratele Tatei, conducea mașinaria,
cu ghidonul în dreapta, ocazie cumpărată de la un fost coleg
de politehnică, întors după zece ani din exil,
scrântit și bărbos ca un scoțian ce și-a pierdut briciul la barbut.

Dragul meu unchi, un pitic sifilitic, tratat cu Salvarzan,
era unicul posesor de permis de conducere,
în familie a ajuns un mic șef.
Pensionar de la Mine, învățase scoțiana, la radio,
și plătea regulat amende la Unitatea specială de control,
pedeapsă pentru ascultarea unui post
de radio dușmănos.
Toți aveam vârste diferite, în același timp copii,
pensionari, sugari și senili,
lucrători și lucrătoare, cu state de plată vechi, casnici și casnice.
Era o brambureală și o udeală sinistră, adică de stânga,
Eram fericit împreună cu toți ai mei,
plecați în vilegiatură, fără griji.
Când, Bum! brusc toate s-au oprit. Ce-i?

Conducătorul avea cutia craniană încrustată în parbriz,
un bostan într-o vază Tiffany sau un chilimbar sfărâmat
de un elefant.
Uriașul meu Tată zâmbea tâmp
și încerca să iasă din carcasa blindată.
Mama ținea în brațe ștergarul de cânepă însângerat
ca un drapel acoperind Eroul vieții sale,
și încerca să vorbească cu gura știrbă,
fără dinții din față, retezați de bara de direcție,
mereu schimbătoare.
Ciclop cu un ochi în palmă, am rămas singurul privitor
până la urmă.
Mai toți închiseseră ochii, motorul clocotea furios,
radioul transmitea
un discurs antologic al Conducătorului Iubit.
Temperatura patriotismului ajunsese insuportabilă,
atât de intensă încât am ars împreună, apărați de blindajul
mașinii roșii, sau poate galbenă, sau chiar albastră,
care ne-a salvat atâta vreme.

Iar fumul cărnii noastre s-a urcat la cer.
Protest cu cauciucuri arse. Jertfa era primită. Neamule!

CONSECUTIO TEMPORUM

Nimeni nu știe ce consecințe
vor avea niște fapte.
Ne puneau să numărăm pînă la șapte
și închideam ochii fără de pleoape.

Noi credeam că ne vor da locuințe
de veci, că nimeni nu ne va alunga
din memoria acelui veac,
pe când ei ne puseseră un capac
care, din când în când, răbufnea.

Speram să fim spălați de noroaie,
să alungăm putorile de zoaie;
cumpăram sprayuri tari cu bonuri
speciale, jucam zaruri, câstigam
legumele Speranței din etalajele
debordante de la Aprozaruri.
morcovii au servit să ne umple gura.

Cartofii noi erau sfârâmați în troace:
lături, să ne sature foamea de ideal,
verzele putrezeau, umplute de ciocănari,
păstârnacul încolțea
în sfincterele noastre de curvari.
Eram acum ai lumii de apoi cântăreți spășiți,
atrași de idealul macmac, de D. Donald
și umflați de cartofi prăjiți.

31 august 2004

DECENVIRII

Între Ei, în trei, în Decembre, străjuit de doi decenviri, scriind –
între doi Arhangheli, cu aripi mari de vanadiu, – fremătând, scrâșnind.

Cu mâinile ruginite, cu pete de cadmiu, pete de sânge pe scară,
stropi de cerneală roșie pe hârtia lozincilor, crepusculară.

Mărșăluim toți trei spre cer, eu transformat în ceață,
în fum, în smog, subțiratic fuior păzit
cu strășnicie de arhangheli, cu ordin de la stăpânire
să nu scap, să ajung sus, în Țara de Sus,
la locul exilului fără sfârșit, pedeapsă pentru cuvintele
spuse sau scrise în propoziții false, fără de sfârșit...

2-3 decembrie 2002

ÎN VALEA PLÂNGERII

În valea Plângerii,
La locul stingerii,
La stânga cumpenei,
Sub crucea drumului,
Ascunsă-i țeasta Domnului.

Acolo cad ciorile
Să scurme-n orbite,
Să-asculte scâncetele
Iubitelor pierite
Sub rugina toamnelor,
Sub coasa canoanelor,
Sub viitura apelor,
Învolburatelor, întunecatelor,
Sub crugul nopții
Când învie morții.

11 martie 2008

CIMITIR MILITAR

Tatălui meu, Alexandru Victor, supraviețuitor

În Munți Rodnei urșii zmotocesc zmeurișe,
Puiul culcat în iarbă privește spre cer și spre Tată.

Iar dacă sapi adânc sânt multe oase albe
sub crucile-ngropate de ciuperci
și verzele cartușelor coclite se pierde-n iarbă
sub un fum subțire de țigară soldățească
înțepător și aspru – aducere aminte
lăsată acolo înainte de atac.

TRANSFER

Tată putrezit, transformat în mit
Văzut peste turnuri, arcuit pe tunuri
Nu vreau mai nimic, sânt orfan bătrân
Veșnic întristat și fără bănet.

Dac-am omorât, străpungând un șarpe
Sub un zid ascuns, încrustat de ape,
Sunt nevinovat ca și-un prunc curat
Fiindcă am răzbunat înger cu armură

Iar tu, sora mea, veșnic renăscută
Veșnic prefăcută într-un zid amar,
Culcă-te, visează, lunecă sau zboară.

Vei pluti pe ape și pe flori amare
Prinsă de bulboane, mângâiată de crengi
Și sub tâmpla ta, mâna mea de prinț,
Mâna mea cea rece va fi ca o carte.

SILNIC AMESTEC

Cui pe cui scoate, spunea cineva
Oameni buni beau prin crâșme idilice
Nu, nu, nu se mai poate oricând
De ce această trezie de nimeni cerută.

Silnic amestec de pământii citadini și palizi terani
Ce neam din acesta se va naște cândva?

În jur câmpia arde iar orașul,
Înconjurat de stâlpi înflăcărați, e rubiniu.

Asediată cetatea și palmile crăpate bătucesc
victoria, a câta?
Cerne pre noi cenușiu și pustiu asudat.

ȚEVI RUGINITE

Țevi ruginite între Est și Vest.
Curg migranți înecați în zoaie.
Închiși în vagoane de fier, în poziții de feți,
Ore pândesc marea s-o treacă.
Vulnerant omnes, ultima neecat.

Vor să semene ovăz pe asfalt
Energii reînoite, de barbari,
Pentru caii putere, pentru Caii Puterii.
Horror vacui. Preaplinul vaselor comunicante.
Se varsă după legea firii.

Boașele revarsă spermă, viruși se împlântă.
Pe câmpul de luptă mor de bucurie
ajunși adânc în pânțele Reginei.

Se vor întoarce, cu Feții stârșiți
în muntii Rod(i)nei, la poalele Tâmpei,
Pe calea Plevnei
Să apere Patria, s-o iubească murind.

22 octombrie 2003

ARS POETICA

Áttetszés

A barokk templom pompás menedék
amikor a legtikkasztóbb a nyár.

Amint belépsz még úgy tűnik szokatlan
a gyöngé fény, a mélységes homály.
Félve lépünk a nap sárgás négyszögére
tudván, hogy véget ér és akkor
a túllontúli mélység nyelhet el.
Később a szem hozzászokik, a pupilla tágul
hogyan befogadja pár vénasszony árnyalakját
kik hosszú hús padokban görnyedeznek
azzal a vaksi kíváncsisággal bámulva felénk,
mely elaggott, sárgás szemüket filmhártyaként borítja.

Oly nagy itt a csend, a kupolákba vesző oszlopok ívei
a táblaképek kávébarna vásznán a rajtuk lévő
öltözködés viharosan dagasztja a szüntelenül
tomboló szél, sápadt arcú feltámadt lázárak
szippantják be az asszonyi susmust, sehol egy visszhang,
csak a szövet sustorog a deszkát nyaldosó gyöngé fényben.

Árnyak vonulnak az utca vetítövásznán és a galambok
sárga búzaszemet csipegetnek az ürülékcsomók közül,
amit a gyöngé kéz már sose tud lemosni
színei vízben fellazulva az aszfaltba kenődnek.

A galambok pontos időben hussannak le a harangtoronyból
vad búgásuk magától a templomba hatol
A magas ablakon csalódott isten lehelete homálylik
Háromszögből libbent ablakra a lélek,
egy eltaposott gondolat nyomata,
tollak és szétfreccsent vér:

Lángoktól elvakult ámde éber
égi galambok árnya az üvegen.

Mi hát a vétkük, ha az áttetszés oda?

Mindennapi ábécé

A mint analfabéta vagy mint egy ál-apáca
tán épp a cirkáló Auróra, mely az istennő nevét bitorolja,
kimustrált hajó, antik holmi, múzeum, rajta munkások, tengerészek,
forradalmas botcsinálta vitézek.

B mint ama bölcs bolond aki átvert bennünket

C mint cicák, cicababák kik az útszélen cicáznak

D akár a döbbenet vagy tán a dinamit

E mint egy hit elvtársai, mely keresztszüleit is megöli

F mint fagy vagy félelem, esetleg fikció
mit vígan felzabál ma is egy náció

G mint vigyorgó gázálarc

H mint a hora amit mindenki jár ki a táncba beáll
forog, majd kidől ha belefárad.

Az **I** illedelmes volna, ha lenne modora
de percre se hiszi hogy a messzi idegen
segítene a bajba jutott embereken.

J csupa játék, jóság, jogar vagy jog talán.

Holmid, munkád és kedved is ott van az öröd asztalán
nem remélt jutalmak s falatok forrása gyanánt.

K mint a köztünk álló kilométerek
külön világok melyeket mások kedvükre
kiosztanak egymás közt meg se kottyán nekik
hogy az a távolság, sok határ nekünk mily rosszul esik.

L-lel oly szavak kezdődnek mint lusta, lámpás, levél,
lótetű vagy valami más is, amiről senki nem beszél
(ki szótárban, kirakatban keresi, hiába teszi, egyikben sem leli).

Az **M** annak a jele, hogy marakodnékem van valakivel
meglehet épp a szülőanyám az,
ki attól tartva nehogy elveszítsen
megtanított: hallgatni sose szégyen.

N mint Napóleon, a Nagy Birodalom e csöppnyi főnöke
akire sajna, hasonlítunk, s jóban-rosszban
arról álmodozva, hogy diktátorok legyünk, bármilyen kicsik.
Éltünk, reméltünk, hogy a szerencse egyszer eljön értünk.

O mint onánia, ondolál, vagy tán ornátus és ondó
orvul lesben álló vagy valami hasonló.

P mint perpatvar, pimaszság, pina mely mind csak azt lesi
hol az a remete, aki egyszer csak jól befűt neki,
dicső ok s rá az okozat. **R** mint a reszli ki helyét nem leli
a Nagyböjtöt se tiszteli, megszegi

s a sok rimánkodástól a rözsemáglya hirtelen föllángol.
S mint suttogás s azt súgja, hagydd, hogy mondja más.
A T mint titok és a hallgatás
aranyat ér, ez nem vitás.
U mint utálat, hát tartsad a szádat
amíg a tömegek lelkesen hurráznak.
V mint vesz és vész, viharos hőésés
mikor hívatlan vendégek toppannak a házba
vagy mint a vátesz aki előre látta
hogy üstökös hull majd a havas határra
és az **X** a csillag rákkeltő sugara
a tornyok tetején, a tér közepén
hol gyűlölködő tömegek bohóckodnak, s ez mindent porig aláz.

Bizakodjunk, tán lesz elég erőnk
a pojáca szemébe vágni: «Fogd a csőröd, ne pofázz!»

2010 januári változat

Homérosz fia

Fehérlő szemekkel, józanul, magát kihúzva áll
Fehér hajfürtök s vas utak között.
Szavakat suttogott fogain át.
Általa feltárt, öregektől tanult
Dalokat fütyörészett.

A vasúton, Szent Györgynek állomásán
A Fény szívében, a robogó mozdony
Szelíden leállt, sárkányként prüszkölt
A híd alatt, a vas úton.
Egy ráolvasó.
A Költő az Idő, sárkányok, vas utak ura.
Csak a daltalan madarak pusztulnak el.

„Egy vak énekes, éjjel egy rendezőpályaudvar vágányai közé tévedve, megmenekül a haláltól, mert a mozdony magától megáll, mielőtt agyongázolná. Senki sem érti, miként volt lehetséges.” A lapok

ARS POETICA

TRANSPARENȚĂ

Biserica barocă e un bun refugiu
pe timpul cel mai fierbinte al verii.

Când intri ți se pare, neobișnuit
cu lumina săracă, întuneric adânc.
Și în dreptunghiul galben pășești cu teamă
căci știi că el se va termina și atunci
te poți prăbuși în adâncul de dincolo.
Apoi ochii se obișnuiesc, cu pupile mărite,
să cuprindă siluetele câtorva babe,
ghemuite pe băncile lungi și reci,
privindu-te cu acea curiozitate oarbă
a ochiului bătrân și gălbui ca o expusă hârtie de film.

E atâta liniște aici, liniile curbe ale coloanelor topite-n cupole,
pânza cafenie a marilor tablouri cu personaje
ale căror haine plutesc învolburate de un vânt
care bate de totdeauna, cu fețe palide de lazări înviați
absorb sâsâitul bătrânelor, nici un ecou,
doar stofa fâșâie pe lemnul lins rar de lumină.

Pe ecranul străzii trec umbre și porumbei ciugulesc
boabe galbene de grâu printre pete de găinaț,
pe care mâna slabă nu le mai poate spăla
și apa înmoaie, amestecă pe asfalt culorile.

Porumbeii coboară din clopotniță la ore anumite,
Uguitul lor sălbatec pătrunde singur în biserică.
Fereastra înaltă-i pătată de suflul unui zeu amăgit,
Duh coborât din triumghi la fereastră,
amprenta unui gând strivit,
pene și striuri de sânge:

De flacăra orbiți dar trezi
din cer porumbii lasă umbre-n sticlă.

Ce vină au când transparența-i pierde?

UN ALFABET AL ZILEI

A de la analfabeți sau poate de la falși anahoreți
sau de la Auroră, crucișător parcat cu nume de zeiță
vas scos din uz, relicvă, muzeu, cu marinari și muncitori,
al Revoluției păpușilor de ceară.

B de la un bătrân smintit dintre aceia care ne-au mințit,

C de la copoi sau curve care ne pândesc la curbe

D vine de la dezolare sau poate de la des(t)alinizare.

E numește enoriașii unei credințe care își ucide nașii

F de la frig sau frică sau ficțiune
cu care se îndoapă încă o națiune

G de la glumă, care e sinistră

H de la hora-n care joci dac-ai intrat
și te rotești și cazi când nu mai poți.

Lui **I** i-ar fi rușine, dac-ar avea obraz,
să creadă că-n insule îndepărtate, izolate
s-au construit cândva perfecte state.

J vine de la joacă, jenă, jupă, jalnic, jeg sau jug.
Obiecte, stări, lucrări, distribuite strict de paznic
Ocazii, nesperate pentru praznic și chiolhane.

K de la kilometri care ne despart
în lumi pe care alții le împart
cum vor, fără să-ntrebe dacă nu ne dor
distanțele și granițele.

Cu **L** încep cuvinte cum sunt laș, lămpaș, lumesc,
limbric precum și un cuvânt pe care nu-l indic
(e-n van să-l cați în galantare sau în dicționare).

Un **M** e semn că-mi vine iar să mușc
dar poate fi și Mama care te-a născut
apoi de frică ca să nu piardă
te-a învățat să fii tăcut, să stai sub scut.

N vine de la Napoleon, mic tartor dintr-un Grand Empire
cu care, jalnici, ne asemănăm, visam
la bine și la pire, mici candidați de dictator pitic.
Eram, speram să fim beneficiarii unui chilipir.

O vine de la onanie, orizont sau onofrei, ovare
sau osânză pentru cei care stau mereu la pândă.

P de la pizmă, pizmătareț, pizdă, căutând un stareț
ca s-o așeze în postura rară a maicii convingând un nătăfleş.

Efect și cauză măreț. **R** de la restul ce nu-și află rostul
ce nu respectă, ocolește postul cel Mare,
sau de la ruga care rug se face.

S vine de la «Ssst!», semn că e mai bine să-ți ții gura.

T-ul vine de la o tăcere, care cum știm,
nu poate fi decât de aur.
U de la ura care stă să spargă gura
mulțimilor ce știau și nu mai știu să strige «Urrra!»
V vine de la voi și vai, și vai de noi, pe vremea viforoasă
când veneticii ne-au intrat în casă
ori de la o veste minunată, o ce veste minunată
când se lasă stea cu coadă peste câmp de nea.
Și X sunt razele cancerigene ale stelei
din vârful turelor, din piața-n care
mulțimi de xenofoni joacă Paița, pierd și viața.

Doar xenefonii ne mai dau speranța
c-om ști striga paiței «Tacă-ți fleanca, Tacă-ți clanța!»

Versiune ianuarie 2010

HOMERID

Cu ochii albi, senin, stă drept,
Între șuvitele albe, între drumuri de fier.
Șoptind printre dinți cuvinte
Șuierând cântece aflate, cunoscute doar
de el, învățate de la Bătrâni.

Pe drumul de fier, în gara Sfântului Gheorghe
În centrul Luminii, în centrul lumii, locomotiva năpustită
se oprește blând fornăind ca un balaur,
sub pod, pe drumul de fier.
Un descântec.
Stăpân e Poetul pe Timp, pe balauri, pe drumuri de fier.
Doar păsările fără cântec pier.

*«Un cântăreț orb, rătăcit noaptea între șinele unei gări de triaj, scapă de moarte
fiindcă locomotiva se oprește singură înainte de a-l strivi. Nimeni nu pricepe cum.»
Ziarele*

Újraélt indulások

A vers mindennek előtt ütem és rendülés, felidéz, nem pedig leír, az értelem legmélyénél is mélyebbre merül.. Később elválik, hogy esetemben, van-e odalent valami, s az alámerülés után létezik-e egyáltalán visszaút? Ezt csak esetleges olvasóim tudnák megmondani. Eddigi szövegeim tájékoztatósi pontok az utópia birodalmában. Vagyis, a jelenre aggatott seholsem, akár egy teknősbéka túloldalán található világ, amely nem látható ugyan, de maga a világ.

Egy román számára idegen nyelven írni sok mindentől függ, egyrészt, hogy milyen nyelvről van szó, másrészt ki az illető költő. Az én esetemben kettős kihívásról van szó. Egyrészt a fajtám- és nemzedékembeli értelmiségieknek szól, akikről úgy érzem, hogy ostoba idegengyűlölet, tudatlanság vagy úri pökhendiség miatt ellenségesen viseltetnek a magyar kultúrával szemben. És mindazoknak, akik ostoba módon viszonyulnak ama viszonylag közeli múlthoz, melyben a magyar közigazgatás arra használta ezt a nyelvet, hogy a számára szükséges demográfiai fölényt legitimálja. Másrészt a kihívás a magyar értelmiségieknek is szólt. Méghozzá azoknak, akikről úgy éreztem, hogy ostoba idegengyűlölet, tudatlanság vagy úri pökhendiség miatt ellenségesen viseltetnek a román kultúrával szemben.

Egyúttal éreztem, hogy kötelességem ezáltal is meghálálnom mindazt a rendkívüli érdeklődést, amit legalább egy évszázada a román irodalom iránt mutatnak. Tudomásom szerint nincs még egy nyelv, amelyre a román irodalom ennyi művét fordították volna le. A hírneves és jeles fordítók nagy része – sőt, meglehet, kizárólag – erdélyi magyar...

Sajnálatos, hogy a Kriterion könyvkiadó felhagyott a magyarról románra fordított alkotások kiadásával. Ez a törekvés 1971 után honosodott meg, akkor még Romániában éltem, s a Vatra folyóirat szerkesztősége mellett, a román–magyar művelődési kapcsolatok történetében először, fordítói közösség csoportosult a magyar irodalom román ajkú fordítóiból, úgymint Romulus Guga, Andrei Fischhof (Freamăt), Tudor Balteș, Dan Culcer, Ștefan Borbely, Kocsis Francisko, Maria Mailat. Voltak még mások is: Bukarestben vagy Kolozsváron, mint Gelu Păteanu, Paul Drumaru, továbbá a magyar irodalom jó ismerői is, amilyen Nicolae Balotă.

Mindennek előtt az erdélyi magyar irodalmat vettük célba, amely sajnos, az egyetemes magyar irodalomnak csak egy vidéki leágazása, annak ellenére, hogy a gazdasági szempontokat leszámítva, ma már semmilyen akadályja nincs annak, hogy az egész világon – s mindennek előtt a magyarországi könyvpiacra – terjeszteni lehessen. Meglehet, hogy a romániai román közönség ha nem is nagy számú, de állandó és hasznos tartaléknak bizonyult...

Nyelvi „eltévelyedésemhez” anélkül hogy tudta volna, Ion Mircea költő is akaratlanul hozzájárult. Visszaemlékeztem ugyanis, milyen ragyogó ötlet volt egy verse, amelyben a román szöveget magyaros, néhol az ironikus felhang dacára is barátságos, erdélyi magyar beszólásokkal fűszerezte.

Nem hiszem, hogy identitásunk odalesz, ha más nyelven írunk. Nyerünk az eredeti mellé egy kiegészítőt, amely ha nem is annyira erőteljes, mint az eredeti identitás, ahhoz elégséges, hogy virtuális hídként szolgáljon, amelyen át más valósággal is kapcsolatba kerülhetünk a mi én-központú valóságunk mellett.

Édesanyám, Ersilia, aki 1907-ben született a határvidéken, Felneacon, tősgyökeres bánági asszony léte magyarul is tudott, s gyakran mondogatta nekem a szólás-mondást – amiről nem is tudom, román-e vagy más eredetű –, hogy meggyőzőn, miért szükséges idegen nyelvet tanulni: ahány nyelvet ismersz, annyi ember vagy. A nyelvismeret ezáltal erővé, megsokszorozó erénnyé vált a szememben.

Ugyanakkor örökké szükségét éreztem a párbeszédnek és nem voltam híve a harmadik nyelvű közvetítésnek, amely a közvetítőnek túlzott hatalmat ad a kezébe a rászorultakkal szemben. A tolmács, a fordító meg nem érdemelt hatalmat kap, titkok birtokába jut és az eszmecserét is befolyásolja, amennyiben a felek nem maradnak meg a jóindulatú semlegesség keretei közt. Ezt a szerepet játszotta Romániában, 1940 előtt a francia, majd 1945 után az orosz, most meg az angol. Mindegyik esetben elvesztettük a közvetlen, kétnyelvű társalgás árnyaltságát közvetlen szomszédainkkal, s ezzel együtt azt a rokonszenvhatást is, ami mindebből fakadt.

Hármas műveltségű ember vagyok, de íróként – csakis román. A kihívás azonban, amit magammal szemben támasztottam olyan területekre is elvezet, ahová korábban nem volt szándékom bemerészkedni. Ugyanakkor személyes erkölcsi adósságom van a magyar nyelvvel szemben. Ezen a nyelven indultam költőként Cseke Gábor költő segítségének köszönhetően, aki hozzám hasonlóan kolozsvári és egyetemi társam volt. Az történt, hogy ismételt kísérletezésem dacára, hogy az 1968–1971-es évek román sajtójában közölhessek verset, a szerkesztői ígérek dacára az én indulásom valahogy nem akart összejönni. Ma sem tudom, miért történt ez így. Hinni szeretném, hogy nem a szövegeim minőségével volt a baj, hiszen utólag helyet kaptak induló, *Un loc geometric* (Egy mértani hely) c. kötetemben.

Kíváncsian és titkolt izgatottsággal idézem kötetem végén azt a verset, amely mintegy bevezeti majd magyarul írt, illetve kétnyelvű versciklusomat, módoszatokon és időn átívelő párbeszédben barátommal, akihez fél évszázados barátság köt. E ciklust kettős szerzőségben jegyeznénk Cseke Gáborral, aki szintén elkötelezte magát, hogy lép egyet ezen az úton. Az alábbiakban újraélhetem hát indulásomat magyar nyelven (immár nem fordításban), illetve nyilvánosságra hozzuk titkos elképzelésünk első darabjait... **D. C.**

Repetate debuturi

Poezia e mai ales ritm și șoc, evocă și nu descrie, este o coborâre în abis... Rămâne de știut dacă acolo, în abisul meu, se află ceva, și dacă după coborâre se mai poate urca. Asta o știu doar eventualii cititori. Textele scrise pînă acum sunt repere în spațiul utopiei. Adică un nicăieri înălțat pe spinarea prezentului, precum lumea pe dosul unei broaște țestoase pe care nu o vedem, dar care e chiar lumea.

A scrie într-o limbă străină pentru un român implică multe lucruri, depinde despre ce limbă e vorba și cine e poetul. În cazul meu e o dublă provocare. Față de intelectualii din neamul meu și din generația noastră pe care i-am simțit ostili culturii maghiare, din xenofobie tâmpă, din necunoaștere și dispreț ciocoiesc. Sau dintr-o prost înțeleasă reacție față de trecutul relativ recent în care administrația maghiară a încercat să folosească această limbă pentru a deznăționaliza cu forța locuitorii români ai Ardealului, sperînd să afle astfel legitimitatea demografică de care credea că are nevoie. Provocare asemenea, față de intelectualii din neamul unguresc. Față de intelectualii din neamul lor pe care i-am simțit sau îi știu ostili culturii române, din xenofobie tâmpă, din necunoaștere și dispreț ciocoiesc. Dar și din datorie față de cei cărora cred că se cuvine să le mulțumesc și astfel pentru interesul extraordinar pe care, de un secol cel puțin, îl arată față de literatura română. După cîte îmi dau eu seama, nu există nici o altă limbă în care să se fi tradus atîta din literatura română. Traducătorii vestiți și valoroși sunt desigur mai ales, dacă nu exclusiv, unguri ardeleni...

E păcat că Editura Kriterion a renunțat să publice traduceri din maghiară în română. Aceasta ofertă fusese încurajată după 1971, pe cînd eram în România, de constituirea, pe lângă redacția revistei „Vatra”, a unicului pînă acum, în toată istoria relațiilor culturale româno-maghiare, grup de traducători românofoni din literatura maghiară, format din Romulus Guga, Andrei Fischhof (Freamăt), Tudor Balteș, Dan Culcer, Ștefan Borbely, Kocsis Francisko, Maria Mailat. Existau și alții, la București sau Cluj, foarte bunii traducători Gelu Păteanu, Paul Drumaru, cunoscători ai literaturii maghiare ca Nicolae Balotă.

Ne concentrasem pe literatura maghiară din Ardeal, care rămâne totuși, din păcate, o ramură provincială a literaturii maghiare generale, în ciuda faptului că nici o opreliște, alta decît economică, nu se mai opune difuzării acesteia în lume și în primul rînd pe piața cărții din Ungaria. Poate nu imens dar stabil, publicul românesc din România era o rezervă necesară. Ca să nu mai vorbesc de faptul că azi nu mai există loc de editare în românește pentru scriitorii maghiari din Ungaria.

Un imbold indirect mi l-a dat, spre migrația lingvistică, poetul Ion Mircea. Fără să știe. Căci am notat ca o excelentă idee, poemul în care amestecă cu textul român elemente – ungurisme, uneori ironice, dar prietenește – de grai ardelean.

Nu cred că ne pierdem identitatea scriind în altă limbă. Câștigăm una suplimentară, care poate că nu are aceeași consistență ca identitatea principală, dar are una suficientă pentru a fi folositoare, ca un pseudopod prin care intrăm în contact cu altă realitate decât realitatea noastră egocentrată.

Mama, Ersilia, născută în 1907, care vorbea și ungurește, fiind o româncă bănățeană autentică, dintr-o zonă mixtă de graniță, din Felnac, îmi repeta adesea, ca să mă convingă de necesitatea cunoașterii limbilor străine, proverbul, care nici nu știu de e românesc sau de altă origină: Câte limbi știi, atâția oameni ești. Cunoașterea lingvistică devenea astfel înputernicire, multiplicare în unitate.

Pe de altă parte am simțit mereu nevoia dialogului și am respins intermedierea prin terțe limbi care dau intermediarului puteri prea mari asupra celor care au nevoie de el. Tâlmaciul, dragomanul, interpretul devin prea puternici, ajung să dețină secrete și influențează chiar schimbul de informații, dacă nu se mențin într-o neutralitate binevoitoare ambelor părți. Asta a fost rolul limbii franceze în România înainte de 1940, al celei ruse după 1945 și acum al englezei. Toate ne-au făcut să pierdem nuanțele dialogului direct, bilingv, cu vecinii noștri apropiați. Și deci să pierdem efectul de simpatie care decurge.

Nu am scris în franceză decât texte teoretice și ziaristică. Limba aceasta nu mi potrivește pentru altceva decât pentru articole. Când citesc poeme scrise de francezi, am senzația că îmi lipsește ceva, prea e fără ghiare poezia contemporanilor mei frânci. Jocuri de cuvinte, multă verbozitate. Dar nu pretind că știu tot ce se întâmplă cu adevărat în această poezie, parcelată, ghettoizată.

Sunt un om de cultură trilingv, dar scriitor – doar român. Totuși provocarea pe care mi-am lansat-o mie însumi are șansa de a mă duce spre zone la care nu mă gândisem altădată. E vorba apoi de o datorie morală individuală față de limba maghiară. În această limbă am debutat ca poet, grație prietenescului ajutor al poetului Cseke Gábor, clujean ca și mine, coleg de studenție. Se întâmplase că, în ciuda unor repetate încercări de a publica poezie în presa românească din anii 1968-1971, și a promisiunilor unor redactori în acest sens, debutul meu ca poet nu se concretiza. Nici acum nu știu de ce s-a întâmplat așa. Încerc să cred că nu din pricina lipsei de valoare a acestor texte, publicate ulterior în volumul meu de debut, *Un loc geometric*.

Cu emoție și tainică neliniște, am să pun aici, la sfârșitul volumului, textul care dorește a prefăta ciclul de poeme ungurești sau bilingve pe care am început să-l scriu, într-un dialog peste moduri și timp cu prietenul meu de aproape o jumătate de veac. Ciclu pe care aș dori să-l edităm sub o dublă semnătură dimpreună cu prietenul meu Cseke Gábor, care s-a angajat și el să avanseze în această direcție. Urmează să consemnăm aici secundul meu debut, ca poet de limbă maghiară (netradus), precum și primele poeme din tainicul nostru proiect comun. **D. C.**

Dan Culcer

Ghiveci pentru cina din urmă/Lecsó az utolsó vacsorához

Mamei/Annyámnak, Ersilia (Gutu) Culcer

/Eredeti szövegváltozat / Textul original/

Anya, nyelvünk egy lecsó, mindent bele lehet keverni.
De minden lecsó más ízű, ízesítve anyai ágon.
Aggódva, a konyhában, egy őszi napon,
Félig elaludva, félig éberem, ébren, a keverék adagjait
Kilestük. Receptek haldokolnak. És most, amerre járunk, amerre tesznek,
Ezt az adagolást, felhígítva-tömörítve,
Lányaink, fiaink számára végig főzzük, égetjük a tűzhelyet.
Velük akarjuk kóstoltatni, meg- és fenntartani.
Aki több nyelvet ismer, több lecsót gusztál, kóstol,
És mi édes-csípős-fanyar-keserű e lecsók
Kozmált íze, amikor mi Anyára gondolunk,
Mi Atyánkat mormolunk. Ófelsége felesége még egy birsalmát
szokott hozzá tenni. Apai nevére nézve, csak most értem miért.
És adagolom a kozmás könnyeimet
Nehogy túl édes legyen e végső vacsora.

/Cseke Gábor által csiszolt szövegváltozat / versiune ajustată de Cseke Gábor /

Anyanyelvünk lecsó, minden belekeverhető.
De minden lecsó más-más, ízesítve anyai ágon
Gondosan, a konyhában, egy őszi napon.
Félálomban, félig éberem, ébren, a keverék adagjait
Kilestük. Mert a receptek is halni szoktak.
És most, amerre járunk, amerre vetődünk,
Ezt az adagolást, hígabban-sűrítve,
Lányaink, fiaink számára mindegyre főzzük, égetjük a tüzet.
Velük akarjuk kóstoltatni, meg- és fenntartani.
Aki több nyelvet ismer, több lecsót gusztál,
És mily édes-csípős-fanyar-keserű e lecsók
Odakozmált íze, amikor mi Anyára gondolunk,
Miatyánkat mormolunk. Ófelsége felesége még egy birsalmát
Főz belé. Apai neve most elárulja, miért.
És kozmás könnyeimet adagolom,
Nehogy túl édes legyen e végső vacsora.

2005

(Hasonló őszi témára érkezett aztán Cseke Gábor románul írt válaszverse. / Am primit pe aceeași toamnăică temă, replica lui Cseke Gábor, scrisă românește)

Cseke Gábor

Capacul / A fedő

Gânduri la borcan preparăm.
Suntem în plin sezon.
Sunt produse naturale,
concentrate, greu digerabile, dar merită
osteneala. Producția din acest an
a depășit toate așteptările.
Borcan să fie,
căci gânduri răsar cu duiumul.
Mai consumăm câte unul de cum își scoate capul,
doar nu strică să mai și cugetăm.
În rest dăm bătaie, la umplut borcane
cu gânduri înghesuite unul lângă altul,
gânduri mai bune și mai rele,
gânduri firave și lungi ca șopârlele,
gânduri ușoare, picante, ori negre, cețoase,
chiar dușmănoase de cum răsar, și cum răsar!
Borcan să fie
și un strat auriu, subțire, de ulei deasupra,
capac peste ele, repede, să nu se altereze
sub celofan,
gânduri pentru vremuri mai grele
când stăm și oftăm îndelung în fața hârtiei
fără nici o idee...

2005

(Végül e vers közös alkotás, Ion Mircea modorában / În fine, am conceput acest poem împreună, în stil a la Ion Mircea)

Cseke Gábor–Dan Culcer

Odaát / Dincolo

a város rám várt én belézülettem
devenit-am și clujean și poet
de immár világpolgár lettem
ezit între cauză și effect

várom az álmaim halálát
am obosit să trag, o barcă pe uscat,
az idő kócos kopott szakállát
bombănind și mascat

bástyák tövén de jót hugyoztam
simțind că nu se mai poate
a málló köveket lelocsoltam
ocrotit de bezna din cetate

Hója felől vihar jött és a zápor
m-a alungat spre casă
menekülőben oly közel a távol
ca limba dată sau aleasă

megkóstolnánk e vélt kalácsot
de a fogaink jaj belevásnak
totuși mușcăm căci mai avem putere
kihunyó életünk még felviláglik
mixând lucid reale și himere.

Időn túli állandóság

Jelen könyv szövegei Romániában és Franciaországban íródtak 1967 és 2010 között.

A keltezés alapján, amihez ragaszkodom, a könyv akár szerény rehabilitálása is lehetne az alkalmi versnek, a szövegek forrásául szolgáló állapot, benyomás felidézésének, amit a még életben lévő szerző szellemileg újratерmt, egy kihunyó emlékezet halvány lenyomatai, melyek a kódolásukat elvégző szürkeállomány zsugorodásával elkopnak.

És bár a szöveg forrásául szolgáló állapot alkalmi, jóval tartósabbnak bizonyult, mint ahogy azt a szerző elképzelhette, amikor egy füzetbe vagy egy kósza papírlapra vetette a könyvborítók közé gyűjtött versek némelyikének első változatát.

A helyzet időn túli állandósága, titkos kötődése furcsának tűnik a szerző szemében, amire képtelen más magyarázatot adni, mint hivatkozni annak az embernek a lelki beállítódására, aki egy kád tengervízben jött világra, majdnem megfulladt, és csak egy bába könyörtelen kezének köszönheti megmenekülését, megannyi változás, szerelem, veszteség, helyváltoztatás, útvonal és pusztítás dacára, amennyit átélnie megadatott.

Ütemek, visszatérő szavak, megszenvedett komizság és szorongó lázadás, az ürügyeken és magyarázatokon túl.

A versek egy, a társadalmi nyomás, a száműzetéshez vezető erkölcsi feszültség kiváltotta állapothoz, léthez vagy kibontakozáshoz illő szövegek, olyan sorsvonalak, melyek a behódolástól és a szakítástól e sorok szerzőjét, a saslelkű írnokot felruházták a kószolatlan dolgok megkószolásának, a fel nem kutatottakban való kutakodásnak a vágyaival.

Ieronim Laur

Dan Culcer életrajzi adatai

Született 1941. június 15-én, Sulinán (Tulcea megye), erdélyi menekült szülők gyermekeként. Középiskolai, egyetemi tanulmányok Kolozsvárott, 1963-ban román nyelv tanár lesz. Egyetemi oktató, kutató, majd újságíró Marosvásárhelyen. Alapító tagja a *Vatra* folyóirat szerkesztőségének (1971–1987). Romániában három önálló irodalmi/kritikai alkotása lát napvilágot: *Un loc geometric* ('Egy mértani hely'), *Citind sau trăind literatura* ('Olvadni vagy élni az irodalmat'), *Serii și grupuri* ('Sorozatok és csoportok'); némi fordítások.

1987-től Franciaországban él, mint politikai menekült. Párizsban dolgozik. 1996-tól francia állampolgár. Macintosh típusú számítógépes kiképzés után szerkesztőségi titkár-oktató a *Centre de formation et perfectionnement des journalistes – CFPJ* keretében. 1993-tól nyugdíjazásáig szerkesztőségi, majd felelős titkárként dolgozik

egy szakszervezeti kiadóhivatalnál. Megalakítja Párizsban az *Association des journalistes roumains – Ouest* szervezetet. Könyveket, plakátokat, broszúrákat kivitelez grafikailag. 1989-től ismét kapcsolatba lép a román sajtóval. A marosvásárhelyi *Vatra* folyóirat franciaországi tudósítója.

Ipotetică unitate

Textele acestei cărți a fost scrisă în România și în Franța, între 1967 și 2010.

Cartea poate fi, prin datările la care țin, o discretă reabilitare a poeziei ocazionale, evocarea unei stări, unui impuls pe care autorul încă viu îl poate reconstitui mental, urme vagi ale unei memorii volatile ce se vor șterge odată cu topirea materiei cenușii care a codat-o cândva, care se află la originea textului.

Deși ocazională, starea care se află la izvorul textului, se dovedește mai stabilă decât autorul ar fi putut imagina că este, atunci când scria într-un caiet, sau pe un filă luată dintr-un pachet, prima versiune a unora dintre poemele cuprinse acum între coperti.

Permanența stării prin timp, legato tainic și evident, i se pare autorului o situația stranie, căreia nu-i poate da altă explicație decât ipoteza matricială a genei psihice a unui om născut într-o cadă cu apă de mare, în pericol de sufocare, salvat de mâna fără milă a unui moașe, în ciuda atâtor schimbări, iubiri, pierderi, deplasări, traiectorii și distrugerii, câte i-au fost date să le trăiască.

Ritmuri, cuvinte ce revin, o violență suferită și o revoltă stârcită, dincolo de pretexte și subtexte.

Marcate de o presiune socială, de tensiunea morală care a determinat decizia întrupată în exil, poemele sunt texte pentru o stare, o fiire sau o devenire, liniile unui destin care de la supunere la refuz și ruptură, i-au dat celui ce scrie, scriptorului zgrițor, dorul de a încerca neîncercatele, de a cerceta necercetatele.

Ieronim Laur

Dan Culcer. Nota biobliografică

Născut la 15 iunie 1941, la Sulina, județul Tulcea, din părinți ardeleni aflați în refugiu. Studii liceale și universitare la Cluj, diplomă de profesor de limba română, 1963. Cadru universitar, cercetător, ziarist la Târgu Mureș. Membru fondator al redacției revistei *Vatra* (1971-1987). Publică în România trei cărți proprii de literatură sau critică literară: *Un loc geometric*, *Citind sau traind literatura*, *Serii și grupuri*. Și câteva traduceri.

Din 1987 trăiește ca refugiat politic în Franța și lucrează la Paris. În 1996 devine și cetățean francez. Învăță să lucreze pe un ordinator Macintosh și devine profesor de secretariat de redacție la *Centre de formation et perfectionnement des journalistes – CFPJ*. Lucrează din 1993 până la pensionare ca secretar de redacție, responsabil al unui serviciu editorial sindical. Fondează la Paris *Association des journalistes roumains – Ouest*. Realizează grafic cărți, afișe, broșuri. După 1989 reia colaborarea la presa din România. Corespondent pentru Franța a revistei *Vatra* din Târgu Mureș.